

Arbeidsmigranten in de Utrechtse gemeenten

Provincie Utrecht

26 april 2021

Definitief

DATUM	26 april 2021
TITEL	Arbeidsmigranten in de Utrechtse gemeenten
OPDRACHTGEVER	Provincie Utrecht
AUTEUR(S)	COMPANEN Bram Klouwen Koen Klouwen Valentine Reijers DECISIO Gerwin van der Meulen Pim van der Zwet
PROJECTNUMMER	3400.112
STATUS	Definitief

Inhoud

Samenvatting	4
1 Inleiding	7
1.1 Vraagstelling	7
1.2 Onderzoekopzet	8
1.3 Definitie: wat is een arbeidsmigrant?	8
1.4 Leeswijzer	9
2 Aantal en ontwikkeling arbeidsmigranten	10
2.1 Aantal arbeidsmigranten en woon/werklocatie	10
2.2 Woon-werkrelaties	15
2.3 Prognose aantal arbeidsmigranten tot 2030	17
3 Huisvestingsopgave	20
3.1 Aantal wonende arbeidsmigranten	20
3.2 Woonlocaties arbeidsmigranten	22
3.3 Short-, mid- en longstay faciliteiten	25
3.4 Conclusie	28
4 Conclusie en oplossingsrichtingen	30
Bijlage I: Cijfers	34
Bijlage II: Toelichting methodiek prognose	38

Samenvatting

We kampen met een krappe arbeidsmarkt. Veel bedrijven in de provincie Utrecht en onderliggende regio's en gemeenten werken daarom in toenemende mate met arbeidsmigranten. De arbeidsmigranten zijn van substantiële waarde voor de economie in het algemeen en voor een aantal sectoren in het bijzonder. Bijvoorbeeld voor de land- en tuinbouw, de distributie en logistiek en de (verwerkende) industrie. Arbeidsmigranten verblijven voor korte of langere termijn in Nederland. Soms op het erf van de boer, soms op grotere afstand, maar vaak ook dichtbij de locaties van werkgevers. Het huisvestingsaanbod is meestal onvoldoende afgestemd op de (toenemende) vraag van arbeidsmigranten. In een markt waar schaarste aan de orde van de dag is, leidt dit soms tot verdringing en ongewenste huisvestingssituaties.

32.510 werkende arbeidsmigranten, jaarlijkse groei van 9 procent

In 2019 werkten in de provincie Utrecht circa 32.510 arbeidsmigranten: zo'n 4 procent van het totaal aantal banen. Sinds 2010 is het aantal werkzame arbeidsmigranten in Utrecht ruim verdubbeld: van 14.545 in 2010 naar 32.510 in 2019. De regio U16 is de belangrijkste werkregio voor arbeidsmigranten. In die regio werken 23.765 arbeidsmigranten. In de regio Amersfoort en Food Valley gaat het om respectievelijk 4.735 en 4.010 arbeidsmigranten.

Belangrijkste werksectoren

30 procent van de arbeidsmigranten in de provincie Utrecht is actief in de uitzendbranche. Vanuit gesprekken met werkgevers en uitzenders en de inventarisatie onder gemeenten weten we dat mensen veelal in de voedingsindustrie (bijvoorbeeld vleesverwerkers), de bouw, logistiek en landbouw worden uitgezonden. Uitzendwerk kenmerkt zich vaak door relatief laaggeschoold werk, waar qua arbeidsinzet veel op- en afgeschaald moet worden. Naast de uitzendbranche werken arbeidsmigranten vooral voor werkgevers in de horeca, zakelijke dienstverlening, detailhandel, industrie en groothandel.

Naar schatting 31.590 arbeidsmigranten woonachtig in de provincie

Op basis van CBS Microdata blijkt voor 2019 dat 23.175 arbeidsmigranten (geregistreerd) woonachtig zijn in de provincie Utrecht. Dat is een stuk lager dan het aantal werkende arbeidsmigranten. Het gaat om 17.855 arbeidsmigranten in de U16, 4.210 in de regio Amersfoort en 1.110 in de Food Valley.

We weten echter dat een deel van de arbeidsmigranten zich niet inschrijft in gemeentelijke registraties. Op basis van data over pendelstromen schatten we het daadwerkelijke aantal wonende arbeidsmigranten in op 31.590. Regionaal gezien gaat het om 24.055 arbeidsmigranten in de U16, 4.980 in de regio Amersfoort en 2.555 in de Food Valley.

Clustering arbeidsmigranten in woonwijken met goedkope woningen

Uit een inventarisatie onder gemeenten blijkt dat veel gemeenten beperkt zicht hebben op het aantal woonplekken van arbeidsmigranten. Veel gemeenten kunnen geen aantallen noemen. Wel hebben gemeenten een overzicht kunnen geven van het type bekende woonlocaties. We zien dat arbeidsmigranten vooral in onzelfstandige reguliere woningen wonen. Daarna wonen arbeidsmigranten met name bij boerderijen en in zelfstandige reguliere woningen. De meeste gemeenten konden niet aangeven om hoeveel woonplekken het gaat op de specifieke locaties.

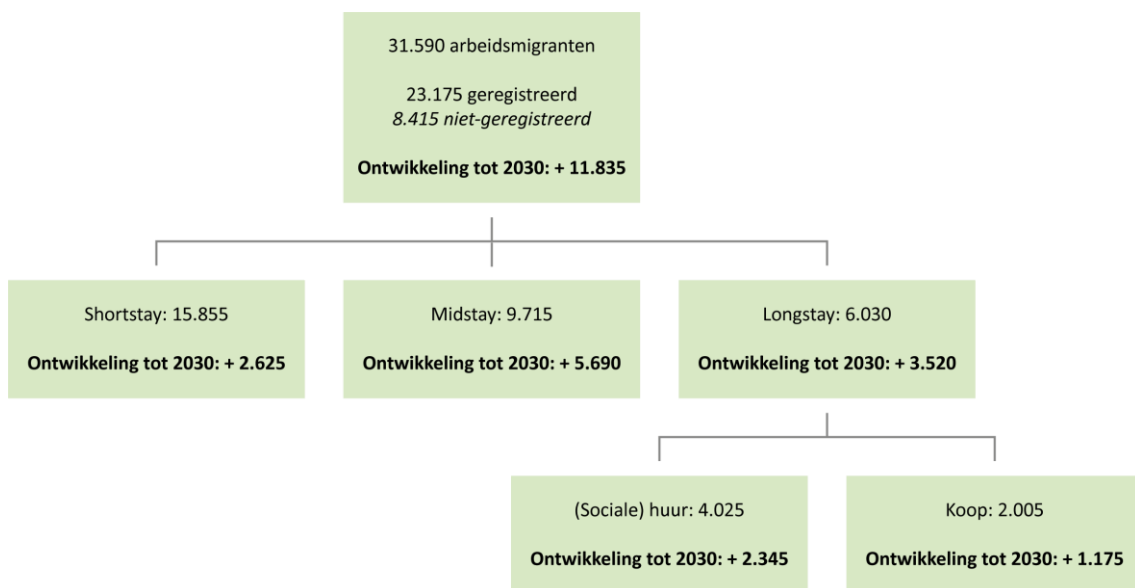
De wijken waar relatief veel arbeidsmigranten wonen, zijn vaak wijken met veel goedkope woningen. Dat heeft te maken met het feit dat huisvesters en werkgevers met name goedkope woningen proberen te vinden om mensen te huisvesten. Goedkoop aanbod is in de provincie Utrecht moeilijk te vinden. Daarom

zien we dat de plekken waar nog wél goedkope woningen te vinden zijn, vaak clusters worden voor huisvesting van arbeidsmigranten. In wijken met veel dure woningen zien we nauwelijks huisvesting van arbeidsmigranten terug.

Huisvestingsopgave tot 2030: + 11.835 plekken

Op basis van economische scenario's maken we een doorrekening naar de toekomst: hoeveel woonplekken zijn er de komende jaren nodig om in huisvesting voor arbeidsmigranten te voorzien? In totaal zijn er tot 2030 11.835 extra plekken nodig. Daarvan ligt de grootste opgave in het toevoegen van zogeheten short- en midstay voorzieningen: woonplekken waar arbeidsmigranten tijdelijk kunnen wonen. Een deel van de arbeidsmigranten blijft op termijn permanent. Voor hen zijn reguliere woningen nodig.

Inschatting huisvestingsopgave provincie Utrecht tot 2030

Bron: Companen (2020), op basis van CBS Microdata

Oplossingsrichtingen: regionale aanpak

Het is belangrijk te beseffen dat de huisvestingsopgave voor arbeidsmigranten een regionale opgave is die over gemeentegrenzen heen gaat. Idealiter wordt deze opgave dus regionaal opgepakt. Wij stellen voor om dat in de in dit rapport onderscheiden regio's (U16, Amersfoort en Food Valley) te doen. Veel migranten pendelen naar een werkplek binnen de regio waar zij wonen. Wij stellen dan ook voor om regionale samenwerkingstafels in te richten waarin gemeenten en eventueel de provincie, samen met huisvesters, werkgevers en uitzenders samenwerken aan de huisvestingsopgave voor arbeidsmigranten. In deze publiek-private samenwerking is het vooral van belang om uit te wisselen wat partijen van elkaar nodig hebben om de huisvestingsopgave in te vullen. Deze tafels kunnen aan de slag met:

- Afspraken over de richtinggevende huisvestingsopgave per regio
- Verkenning huisvestingsinitiatieven
- Uniforme aanpak bewoning reguliere woningvoorraad
- Uniforme normering vanuit SNF-norm
- Uniforme aanpak handhaving niet-gelegaliseerde huisvesting
- Gezamenlijk beheer en communicatie
- Aanpak registratie arbeidsmigranten

Gemeentelijk beleid

Het inspelen op de behoefte aan huisvesting voor arbeidsmigranten (short-/mid- en longstay) vraagt primair afstemming op regionaal niveau: om ervaringen te delen, te komen tot een uniforme benadering en aanpak, en te voorkomen dat de 'hete aardappel' bij de burens wordt neergelegd. Vervolgens moet het een plek krijgen in gemeentelijk beleid, en is het waardevol hiervoor een bestuurlijke trekker aan te wijzen (vanwege portefeuille-overstijgend belang: wonen, economie, openbare orde). De integraliteit van het vraagstuk vraagt binnen de gemeente nadere afstemming door een lokale aanpak. Bijvoorbeeld op het gebied van ruimtelijk beleid, beheerafspraken met exploitanten van huisvesting, regulering van huisvesting in woonwijken en het bouwen van draagvlak onder inwoners.

1 Inleiding

We kampen met een krappe arbeidsmarkt. Veel bedrijven in de provincie Utrecht en onderliggende regio's en gemeenten werken daarom in toenemende mate met arbeidsmigranten. Arbeidsmigranten zijn van substantiële waarde voor de economie in het algemeen en een aantal sectoren in het bijzonder¹: bijvoorbeeld voor de land- en tuinbouw, de distributie en logistiek en de (verwerkende) industrie. Deze arbeidsmigranten verblijven voor korte of langere termijn in Nederland. Soms op het erf van de boer, soms op grotere afstand, maar vaak ook dichtbij de locaties van werkgevers. Het huisvestingsaanbod is meestal onvoldoende afgestemd op de (toenemende) vraag van arbeidsmigranten. In een markt waar schaarste aan de orde van de dag is, leidt dit soms tot verdringing en ongewenste huisvestingssituaties.

Zoals gezegd zetten veel Utrechtse bedrijven arbeidsmigranten in. Dat doen zij zelfstandig of via uitzendbureaus. Voor het inzetten van arbeidsmigranten in de lokale en regionale economie/bedrijvigheid is de beschikbaarheid van voldoende en kwalitatief goede huisvesting een belangrijke randvoorwaarde. Mensen die hier (tijdelijk) werken hebben immers een woonplek nodig. Als deze woonvoorziening (lokaal of regionaal) onvoldoende geregeld is, kan dit leiden tot ongewenste of onbedoelde neveneffecten zoals:

- Het afkalven van de economische concurrentiepositie, omdat het regionale woonklimaat voor arbeidsmigranten onaantrekkelijk of niet toereikend is;
- Het onttrekken van woningen aan de reguliere woningvoorraad, waardoor de schaarste van woningen toeneemt;
- Het ontstaan van onveilige of ongezonde woonsituaties.

1.1 Vraagstelling

De gemeenten in de provincie Utrecht willen het vraagstuk rond (huisvesting van) arbeidsmigranten in beeld krijgen. Zij behoeft aan het inzicht in de aantallen arbeidsmigranten en de toekomstige ontwikkeling hiervan. Hoeveel arbeidsmigranten hebben de komende jaren woonruimte nodig? En hoe verhoudt zich dit tot de huidige vraag? In deze rapportage onderzoeken we dit aan de hand van de volgende vragen:

1. Wat is het aantal arbeidsmigranten nu en in de toekomst (prognose 2030) en wat zijn enkele kernkenmerken (zoals herkomst, bedrijfssector) van deze arbeidsmigranten binnen de verschillende gemeenten in de provincie Utrecht?
2. Wat betekent de toename van het aantal arbeidsmigranten voor de huisvestingsopgave (kwantitatief en kwalitatief) voor arbeidsmigranten in gemeenten en regio's in de provincie Utrecht? En, welke effecten heeft dit voor de lokale woningmarkt? Welke huisvestingsvraag is er per groep arbeidsmigranten (gekaracteriseerd naar short-, mid- en longstay en naar sector)?

¹ De economische waarde van arbeidsmigranten voor Nederland, SEO (2018)

1.2 Onderzoeksopzet

We hebben dit onderzoek met verschillende methoden uitgevoerd:

- Geografische analyse Microdata: Vanuit de CBS Microdata hebben we op gemeente- en wijkniveau het aantal werkende en wonende arbeidsmigranten in kaart gebracht. Voor het aantal wonende arbeidsmigranten maken we een aanvullende inschatting van het aantal niet-geregistreerde wonenden.
- We hebben onder gemeenten een vragenlijst uitgezet. Deze dient als *check* op onze cijfermatige analyse, en als inkleuring van de data. Op basis van de inventarisatie kregen we een beeld van het aantal woonplekken dat bij gemeenten bekend is, en konden we wat meer gevoel krijgen bij de ervaringen van gemeenten rond huisvesting.
- We hebben met verschillende uitzenders, werkgevers, huisvesters en gemeenten gesproken over huisvesting en inzet van arbeidsmigranten. Op basis van deze gesprekken konden we onze cijfermatige analyses verrijken en aanvullen.

Cijfers arbeidsmigranten op basis van CBS Microdata

Het CBS geeft geaccrediteerde organisaties toegang tot de databestanden op basis waarvan het CBS haar statistieken opstelt (de zogenaamde 'CBS Microdata'). Decisio heeft toegang tot CBS Microdata en gebruikt dit om de 'Monitor internationale werknemers' op te stellen. Binnen deze monitor zoomen we onder meer specifiek in op arbeidsmigranten. Voor de monitor koppelt Decisio binnen CBS Microdata contract-informatie van arbeidsmigranten in Nederland aan verschillende persoonsgegevens. Op gemeenteniveau en (deels) op postcodeniveau geeft de monitor vervolgens onder meer inzicht in:

- Het aantal internationale werknemers dat in een regio woont en/of werkt
- In welke sector zij werkzaam zijn en wat zij verdienen
- Hoe lang zij in Nederland economisch actief zijn
- Waar ze vandaan komen, hoe oud ze zijn en hoe zij wonen

De data is beschikbaar voor de periode 2010-2019, waardoor niet alleen de huidige situatie maar ook de ontwikkeling in beeld gebracht wordt.

1.3 Definitie: wat is een arbeidsmigrant?

Een economisch-actieve internationale arbeidsmigrant is een persoon in loondienst bij een in Nederland gevestigde organisatie waarvoor loonheffing is betaald aan de Belastingdienst. Daarnaast geldt dat deze persoon alleen een buitenlandse nationaliteit heeft: oftewel deze persoon heeft niet de Nederlandse nationaliteit.

In de monitor 'Internationale werknemers' maken we onderscheid tussen internationale kenniswerkers en arbeidsmigranten. Voor kenniswerkers wordt een minimale looneis gesteld voor twee leeftijdsgroepen. Alle werknemers die niet aan deze eisen voldoen, worden gerekend tot de groep arbeidsmigranten. In onderstaande tabel staat de looneis naar leeftijdsgroep weergegeven.

Tabel 1.1: Minimale looneis voor de groep internationale kenniswerkers

Leeftijd	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019
< 30 jaar	€25.761	€25.985	€26.605	€27.109	€26.926	€27.860	€28.333	€28.813	€29.293	€29.929
≥ 30 jaar	€35.128	€35.433	€35.867	€36.407	€36.723	€38.003	€38.648	€39.303	€39.953	€40.824

1.4 Leeswijzer

In hoofdstuk 2 beantwoorden we de eerste deelvraag van dit onderzoek. We brengen in kaart hoeveel arbeidsmigranten in de provincie Utrecht werken. Daarbij kijken we ook naar de belangrijkste werksectoren, schommelingen van personeelsinzet gedurende een jaar, en regionale verschillen. We eindigen hoofdstuk 2 met een prognose van het aantal werkzame arbeidsmigranten tot 2030. In hoofdstuk 3 staan we stil bij de huisvestingsopgave. Hoeveel arbeidsmigranten wonen er volgens registraties in de provincie? En hoeveel zijn dit er naar schatting daadwerkelijk? We maken op basis van deze inschatting een verwachte huisvestingsopgave voor de komende jaren. In het laatste hoofdstuk concluderen we met oplossingsrichtingen voor de regio's en gemeenten in de provincie Utrecht. Waar kunnen zij de komende jaren mee aan de slag?

2 Aantal en ontwikkeling arbeidsmigranten

Dit hoofdstuk beschrijft het aantal arbeidsmigranten dat in de provincie Utrecht woont en/of werkt, een aantal persoonskenmerken en in welke sectoren bedrijfssectoren zij actief zijn. Daarnaast geven we een doorkijk naar 2030 over de verwachte ontwikkeling van de omvang van het aantal arbeidsmigranten in de provincie Utrecht. In [Bijlage I: Cijfers](#) zijn op gemeenteniveau de aantallen arbeidsmigranten en diverse achtergrondkenmerken van de populatie in de provincie Utrecht opgenomen.

2.1 Aantal arbeidsmigranten en woon/werklocatie

32.510 werkende arbeidsmigranten, jaarlijkse groei van 9 procent

In 2019 werkten in de provincie Utrecht circa 32.510 arbeidsmigranten: zo'n 4 procent van het totaal aantal banen. Sinds 2010 is het aantal werkzame arbeidsmigranten in Utrecht ruim verdubbeld. Van 14.545 in 2010 naar 32.510 in 2019. De gemiddelde groei in de provincie Utrecht bedraagt daarmee zo'n 9 procent per jaar.

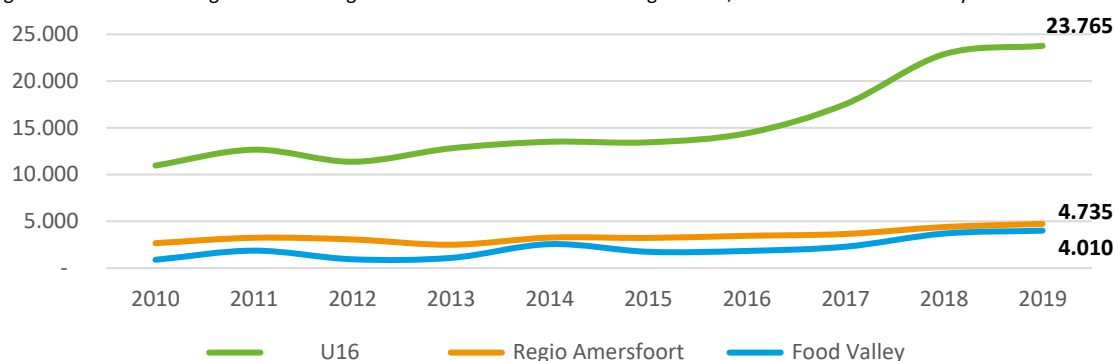
Herkomst arbeidsmigranten

De meeste arbeidsmigranten in Utrecht komen uit Polen. Het aandeel arbeidsmigranten afkomstig uit Polen is in de afgelopen jaren toegenomen tot 29 procent van de gehele populatie arbeidsmigranten in 2019. Ook is te zien dat Roemenen, Syriërs, Bulgaren en Grieken in 2019 deel uitmaken van de top-10 nationaliteiten, terwijl deze in 2010 daar nog in ontbraken. Er bestaan regionale verschillen in de herkomst van de arbeidsmigrant: In de U16 bestaat een kwart van de arbeidsmigranten uit Polen, maar is de herkomst van de arbeidsmigrant verder vrij divers. In de regio Amersfoort is de populatie Polen relatief gezien groter, namelijk 38 procent. In Food Valley is 35 procent Roemeens en 22 procent Bulgaars.

U16 belangrijkste werkregio voor arbeidsmigranten

Binnen de provincie Utrecht is circa driekwart van het aantal arbeidsmigranten werkzaam in de U16: dit gaat om ruim 23.765 arbeidsmigranten. In de U16 vervullen arbeidsmigranten circa 4 procent van het totale aantal banen. In de regio Amersfoort werken 4.735 arbeidsmigranten en in de Food Valley 4.010: respectievelijk 3 en 10 procent van het totaal aantal banen. In de U16 groeide het aantal arbeidsmigranten gemiddeld met 9 procent per jaar. In de regio Amersfoort was dit 7 procent en in de Food Valley 18 procent. De belangrijkste werkgemeenten voor arbeidsmigranten in de U16 zijn Utrecht (11.340) en Houten (3.255). In de regio Amersfoort zijn Amersfoort (2.695) en Bunschoten (825) de belangrijkste werkgemeenten en in de Food Valley is dit Renswoude (3.055).

Figuur 2.1 De ontwikkeling van arbeidsmigranten van 2010 tot 2019 in de regio's U16, Amersfoort en Food Valley

Bron: Decisio (2021), op basis van CBS Microdata

Vestiging van uitzendbureau en werklocatie

In de CBS Microdata is de werklocatie van werknemers (zoals arbeidsmigranten) geregistreerd als het adres van de werkgever. Voor arbeidsmigranten, die vaak via een uitzendbureau werken, komt het voor dat het werkadres van arbeidsmigranten elders is gelegen aangezien zij door het uitzendbureau tijdelijk bij een of meerdere werkgevers worden uitgezonden. Echter, dit daadwerkelijke werkadres is op basis van CBS Microdata niet bekend. Dit kan een licht vertekend beeld (onderschatting of overschatting) opleveren van het aantal arbeidsmigranten per werkgemeente. Zo zijn in Houten (AB Vakwerk Midden-Nederland) en Renswoude (Workstead) grote uitzenders gevestigd.

In [Bijlage I: Cijfers](#) bij dit rapport is voor de periode 2010-2019 een volledig overzicht opgenomen van het aantal arbeidsmigranten naar werklocatie voor de gemeenten in de provincie Utrecht.

Ruim 7.600 Utrechtse bedrijven werken met arbeidsmigranten

In de provincie Utrecht maken in totaal 7.635 bedrijven gebruik van de diensten van arbeidsmigranten. Dit zijn voornamelijk bedrijven in de horecasector, uitzendbranche, groothandel en detailhandel. Circa 17 procent van het totaal aantal bedrijven dat arbeidsmigranten inzet is een horecabedrijf. Eveneens 17 procent is een uitzendbureau. Ook de groothandel en detailhandel zetten relatief vaak in: deze sectoren zijn beide goed voor 7 procent van het totaal aantal bedrijven dat arbeidsmigranten inzet. Uitgesplitst naar de regio's binnen de provincie Utrecht gaat het om:

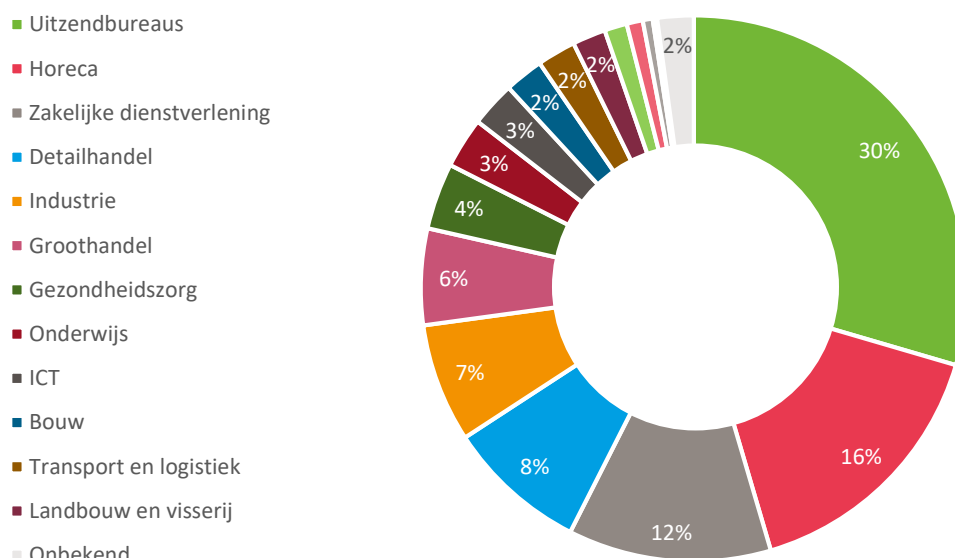
- **U16: 5.550 bedrijven**, voornamelijk horeca, met gemiddeld 4,3 werkzame arbeidsmigranten per bedrijf
- **Regio Amersfoort: 1.440 bedrijven**, voornamelijk horeca, met gemiddeld 3,3 werkzame arbeidsmigranten per bedrijf
- **Food Valley: 645 bedrijven**, voornamelijk uitzenders met gemiddeld 6,2 werkzame arbeidsmigranten per bedrijf.

Belangrijkste werksectoren

Het vorige perspectief keek vanuit bedrijven: welke bedrijven zetten eigenlijk arbeidsmigranten in? Dit hangt niet één op één samen met het aantal banen voor arbeidsmigranten. Het aantal banen voor arbeidsmigranten is iets anders verdeeld. Wel zien we voornamelijk dezelfde sectoren als uit het vorige overzicht terug. Als we kijken naar waar arbeidsmigranten precies werken, zien we dat de meeste arbeidsmigranten via een uitzendbureau werken. 30 procent van de arbeidsmigranten in de provincie

Utrecht is actief in de uitzendbranche. Vanuit gesprekken met werkgevers en uitzenders en de inventarisatie onder gemeenten weten we dat mensen veelal in de voedingsindustrie (bijvoorbeeld vleesverwerkers), de bouw, logistiek en landbouw worden uitgezonden. Uitzendwerk kenmerkt zich vaak door relatief laaggeschoold werk, waar qua arbeidsinzet veel op- en afgeschaald moet worden. Naast de uitzendbranche werken arbeidsmigranten vooral voor werkgevers in de horeca, zakelijke dienstverlening, detailhandel, industrie en groothandel.

Figuur 2.2 De bedrijfssectoren waar de arbeidsmigranten in actief zijn in de provincie Utrecht, 2019

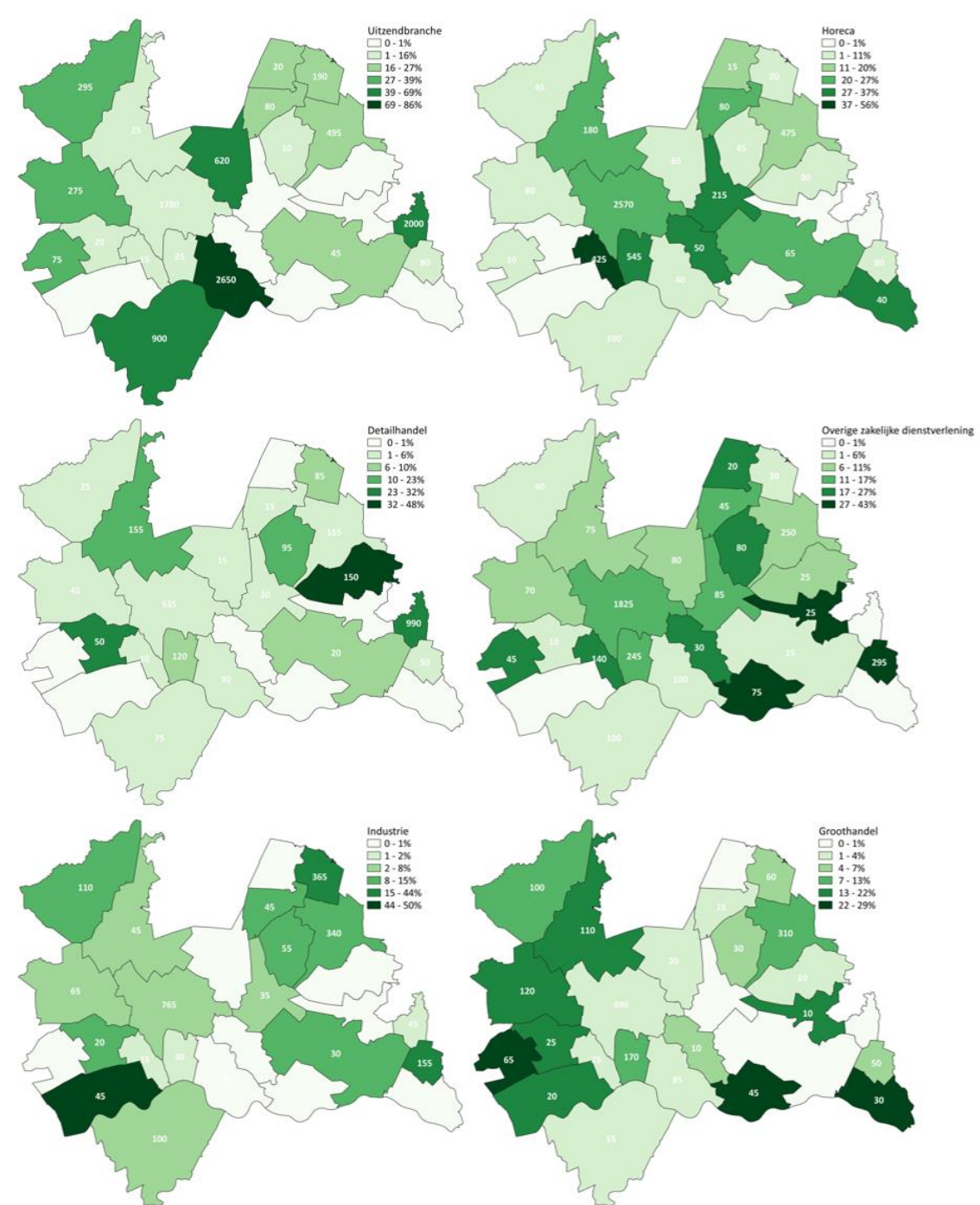
Bron: Decisio (2021), op basis van CBS Microdata

Afgezien van het grote aandeel van de uitzendbranche in de provincie Utrecht bestaan er wel degelijk regionale verschillen. In de U16 zijn de horeca en de zakelijke dienstverlening de belangrijkste sectoren waarin arbeidsmigranten werkzaam zijn, terwijl de detailhandel in de regio Food Valley de grootste is. In de regio Amersfoort is een relatief groot aantal arbeidsmigranten werkzaam in de industrie, maar is de sectorale verdeling verder vrij divers.

Top 6 werksectoren per gemeente

De aard van economische activiteit die de arbeidsmigranten verrichten verschilt per provincie, regio en gemeente. Figuur 2.3 geeft per gemeente in de provincie Utrecht het aantal werkzame arbeidsmigranten weer binnen de zes grootste werksectoren. Ook laten de kaarten het belang van de werksectoren zien ten opzichte van het totaal aantal en aandeel werkzame arbeidsmigranten binnen een gemeente. Zo zijn in de uitzendbranche in Houten 2.650 arbeidsmigranten werkzaam, wat zo'n 86 procent van het totaal aantal werkzame arbeidsmigranten in die gemeente is. Verder valt te zien dat de meeste arbeidsmigranten die in de horeca werken te vinden zijn in de gemeente Utrecht. Toch is dit 'slechts' 23 procent van het totaal aantal werkzame arbeidsmigranten in de gemeente. Verder: van de 110 werkzame arbeidsmigranten in Lopik zijn er 45 werkzaam in de industriële en 20 bij groothandels, wat betekent dat dit relatief belangrijke werksectoren zijn in de gemeente. Gemeenten die niet donker kleuren in deze kaarten zijn niet (per se) gemeenten waar weinig arbeidsmigranten werken: de werkgelegenheid voor arbeidsmigranten is daar simpelweg meer divers.

Figuur 2.3: Per gemeente het aantal en aandeel werkzame arbeidsmigranten in de grootste 6 werksectoren in de provincie Utrecht

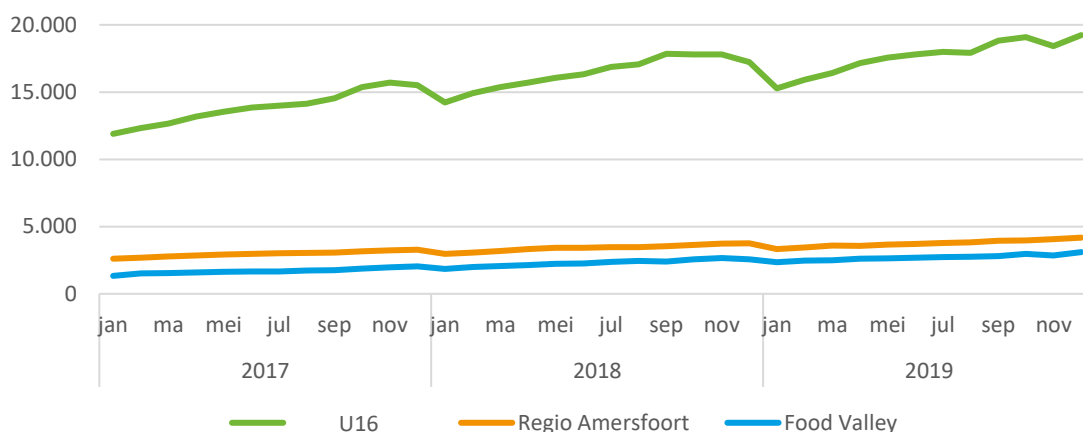

Bron: Decisio (2021), op basis van CBS Microdata

Vraag naar arbeidsmigranten bouwt zich op gedurende het jaar

In de provincie Utrecht is er niet of nauwelijks sprake van een seizoenspiek. We kunnen helaas maar tot 2017 terugkijken. We verwachten desalniettemin dat dit patroon tekenend is voor de gehele periode waarover we terugkijken in dit onderzoek. De inzet van arbeidsmigranten groeit doorgaans geleidelijk gedurende het jaar, wat in grote mate is toe te schrijven aan de langjarige groeitrend. Het verloop van het aantal arbeidsmigranten fluctueert het sterkst in de U16. De regio Amersfoort en de Food Valley vertonen daarentegen een stabiel verloop. Opvallend: in de provincie Utrecht daalt de inzet van arbeidsmigranten in het algemeen sterk in januari. Vaak heeft dit te maken met het feit dat veel arbeidsmigranten rond de feestdagen terug naar huis gaan. Na de Kerst en jaarwisseling komt er weer een nieuwe instroom van arbeidsmigranten – terugkerende of nieuwe werknemers.

Figuur 2.4 De inzet van arbeidsmigranten gedurende de periode 2017-2019 in de provincie Utrecht

Bron: Decisio (2021), op basis van CBS Microdata

De inzet van arbeidsmigranten gedurende het jaar

In de CBS Microdata is voor arbeidsmigranten de contractduur- en periode geregistreerd. Weliswaar vertelt deze informatie in welke periode een arbeidsmigrant bij een werkgever werkzaam is, maar het blijft de vraag of een arbeidsmigrant daadwerkelijk economisch actief is geweest. Voor Nederland is in het algemeen te zien dat het aantal arbeidsmigranten in januari daalt. Mogelijke verklaringen daarvoor zijn: administratief gezien loopt een flink deel van de contracten in december af en vanuit praktisch oogpunt zijn arbeidsmigranten graag 'thuis' rondom de feestdagen.

Effect coronacrisis op aantal arbeidsmigranten

De huidige preventiemaatregelen rondom het coronavirus hebben gevolgen voor het aantal arbeidsmigranten in verschillende economische sectoren. Denk bijvoorbeeld aan (tijdelijke) vraaguitval (horeca) of -toename (logistiek). Uit de gesprekken met bedrijven, huisvesters en uitzenders halen we op dat er bij de eerste lockdown in maart 2020 in vrijwel alle sectoren een tijdelijke dip is geweest in het aantal arbeidsmigranten dat bij of via hen werkzaam was. In sommige sectoren was deze dip van korte duur, zoals de logistieke sector, waarin bijvoorbeeld de export naar het buitenland enkele maanden stil heeft gelegen. Daarna is de vraag weer teruggekomen op het oude niveau, of zelfs daarboven. Bovendien brachten uitzendbureaus hun diensten tijdelijk en gedeeltelijk ergens anders onder, zoals in distributiecentra van supermarkten.

Bijna 23.200 geregistreeerde arbeidsmigranten wonend in de provincie Utrecht

Op basis van CBS Microdata blijkt voor 2019 dat 23.175 arbeidsmigranten (geregistreerd) woonachtig zijn in de provincie Utrecht. Dat is een stuk lager dan het aantal werkende arbeidsmigranten. Het gaat om 17.855 arbeidsmigranten in de U16, 4.210 in de regio Amersfoort en 1.110 in de Food Valley.

Woonadres arbeidsmigrant niet altijd bekend: registratiegraad

Het komt voor dat het woonadres van een arbeidsmigrant niet bekend is via CBS Microdata. Dat kan meerdere redenen hebben. Bijvoorbeeld doordat de arbeidsmigrant, bij seizoensgebonden arbeid, minder dan 4 maanden in Nederland verblijft en zich niet bij de gemeente inschrijft (dit is ook geen wettelijke plicht). Of, het kan voorkomen dat de arbeidsmigrant zich niet wenst in te schrijven vanwege de (onterechte) angst voor het verliezen van rechten in het land van herkomst. Het aantal geregistreeerde arbeidsmigranten via de CBS Microdata is dus waarschijnlijk een onderschatting van het aantal arbeidsmigranten dat in de provincie Utrecht woont. Uit diverse onderzoeken blijkt dat circa 45 tot 55 procent van de arbeidsmigranten zich inschrijft. Het aantal geregistreeerde arbeidsmigranten via de CBS Microdata is dus waarschijnlijk een onderschatting van het aantal arbeidsmigranten dat daadwerkelijk in de provincie Utrecht. In hoofdstuk 3 van dit rapport is dit verder toegelicht en is onderbouwd welke aannames we hanteren om tot een goed inschatting te komen van het aantal woonachtige arbeidsmigranten in de provincie Utrecht.

2.2 Woon-werkrelaties

Op basis van de gegevens over 2019 zien we dat bijna driekwart van de arbeidsmigranten die geregistreerd in de provincie Utrecht wonen ook in de provincie werkt. Van zo'n 55 procent van de arbeidsmigranten is de woongemeente eveneens de werkgemeente. 19 procent van de arbeidsmigranten in de provincie Utrecht werkt elders in de provincie. Dit betekent dat de pendel van arbeidsmigranten van de (woon)provincie Utrecht naar buiten de provincie Utrecht circa 26 procent bedraagt. De pendel van elders wonende arbeidsmigranten die in de provincie Utrecht werken is ongeveer even groot.

De woon-werkrelaties in de U16 zijn vergelijkbaar met het beeld voor de provincie Utrecht. Voor de regio Amersfoort en Food Valley is het aandeel arbeidsmigranten dat in de eigen gemeente woont en werkt hoger (ruim 60 procent). Het aandeel arbeidsmigranten dat vanuit deze regio's voor werk naar buiten de provincie Utrecht pendelt is lager (respectievelijk 18 en 23 procent).

Tabel 2.1: Woonwerkrelaties in de provincie Utrecht, de regio's en gemeenten, 2019

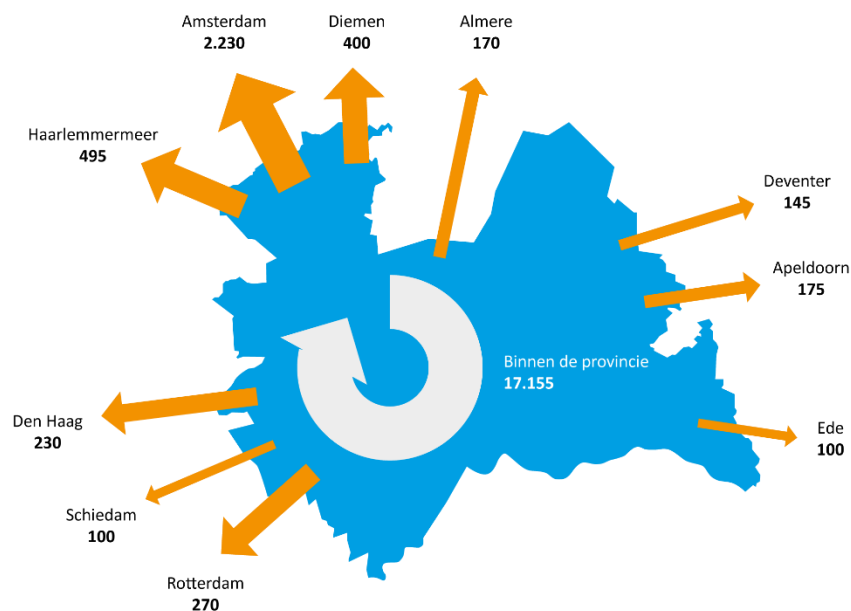
	Aantal geregistreerd	Werkt in woongemeente (of -regio)	Werkt elders in Utrecht	Werkt buiten Utrecht
Provincie Utrecht	23.175	55%	19%	26%
U16	17.855	54%	18%	28%
Bunnik	140	44%	56%	-
De Bilt	435	37%	47%	15%
Houten	395	45%	36%	19%
IJsselstein	340	50%	50%	-
Lopik	105	50%	50%	-
Montfoort	150	58%	42%	-
Nieuwegein	1.170	46%	41%	14%
Oudewater	115	73%	27%	-
Stichtse Vecht	845	35%	34%	31%
Utrecht (gemeente)	10.775	57%	11%	32%

	Aantal geregistreerd	Werkt in woongemeente (of -regio)	Werkt elders in Utrecht	Werkt buiten Utrecht
Utrechtse Heuvelrug	405	50%	42%	8%
Vijfheerenlanden	660	56%	23%	21%
Wijk bij Duurstede	150	46%	54%	-
Woerden	600	62%	21%	17%
Zeist	970	48%	38%	14%
De Ronde Venen	600	51%	5%	43%
Regio Amersfoort	4.210	61%	21%	18%
Amersfoort	2.300	65%	17%	18%
Baarn	275	27%	30%	43%
Eemnes	75	-	-	-
Bunschoten-Spakenburg	575	90%	8%	2%
Leusden	220	42%	50%	8%
Soest	665	37%	38%	25%
Woudenberg	100	40%	60%	-
Food Valley	1.110	62%	15%	23%
Renswoude	65	-	-	-
Rhenen	230	45%	32%	23%
Veenendaal	815	64%	12%	24%

Bron: Decisio (2021), op basis van CBS Microdata

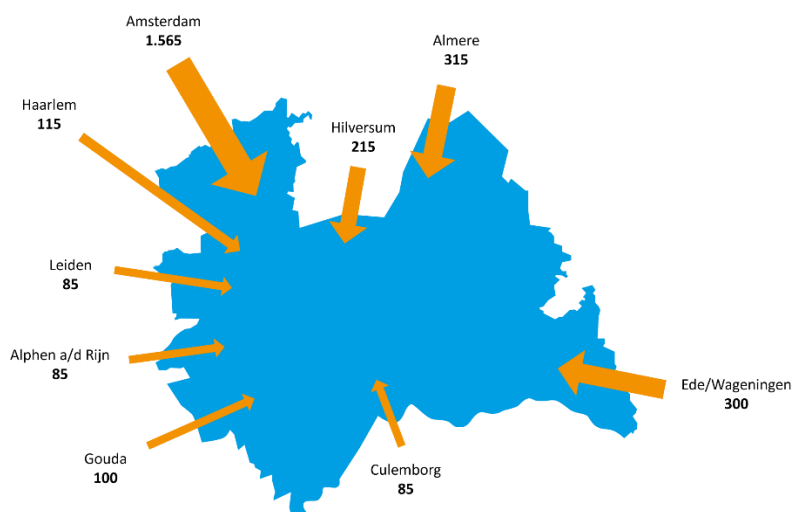
Kijken we naar de belangrijkste werklocaties, dan zien we dat Amsterdam, Diemen en Haarlemmermeer de belangrijke pendelgemeenten zijn voor arbeidsmigranten die in de provincie Utrecht wonen, maar buitend de provincie werken. De belangrijkste inkomende pendelstromen van arbeidsmigranten (dus mensen die elders wonen, maar in de provincie Utrecht werken) zijn Amsterdam, Rotterdam en Almere.

Figuur 2.5: Belangrijkste uitgaande pendelstromen van de groep woonachtige arbeidsmigranten in de provincie Utrecht, 2019

Bron: Decisio (2021), op basis van CBS Microdata

Figuur 2.6 Belangrijkste inkomende pendelstromen van de groep werkzame arbeidsmigranten in de provincie Utrecht, 2019

Bron: Decisio (2021), op basis van CBS Microdata

2.3 Prognose aantal arbeidsmigranten tot 2030

Op basis van de historische ontwikkeling in de economie en het aantal arbeidsmigranten in de provincie Utrecht, stellen we prognoses op van de te verwachten ontwikkeling tot 2030. In onderstaand kader is een korte toelichting gegeven op de methodiek. Een uitgebreid overzicht van de stappen is opgenomen in [Bijlage II: Toelichting methodiek prognose](#).

Achtergrond prognose

Voor de prognoses is ten eerste gekeken naar de daadwerkelijke ontwikkeling van het aantal werkende arbeidsmigranten tussen 2010 en 2019. Met behulp van een meervoudige lineaire regressieanalyse is deze ontwikkeling vervolgens verklaard aan de hand van economische indicatoren. Hieruit blijkt dat de ontwikkeling van het aantal arbeidsmigranten goed kan worden verklaard door de ontwikkeling in het **aantal banen** en **openstaande vacatures** in een regio.

Vervolgstep is om de prognose van het aantal arbeidsmigranten op te stellen aan de hand van regionale prognoses voor deze twee verklarende variabelen (banen en openstaande vacatures). Voor de baanontwikkeling baseren we ons op de regionale COROP-prognoses, zoals in WLO Hoog en Laag (bron: CPB, 2016). De regio's U16, Amersfoort en Food Valley vallen allen in de COROP-regio Utrecht. Voor openstaande vacatures zijn geen prognoses beschikbaar: deze spiegelen we daarom aan de verwachte ontwikkeling van het BBP zoals aangenomen in WLO Laag en WLO Hoog. In de bijlage is meer achtergrondinformatie opgenomen over de methodiek.

Verder: het is nog onduidelijk wat de invloed is van het Corona virus op het aantal arbeidsmigranten. Daarnaast is er (nog) geen regionale data beschikbaar over bruto binnenland product (bbp) ontwikkeling en het aantal banen in 2020. Wel is het mogelijk om rekening te houden met de ontwikkeling van het landelijke van bbp en het aantal banen voor 2020 en de CPB raming voor 2021. Op basis hiervan is een scenario toegevoegd: Covid-19. In de basisraming is de epidemie met behulp van het testbeleid en bron- en contactonderzoek onder controle en is verondersteld dat vanaf midden 2021 massaal gevaccineerd wordt.

Tegen deze achtergrond is voor de prognose van het aantal arbeidsmigranten tot 2030 in de provincie Utrecht uitgegaan van de volgende economische scenario's:

- **Scenario WLO Laag:** dit scenario is gebaseerd op de verwachte regionale baanontwikkeling zoals in WLO Laag.
- **Scenario WLO Hoog:** dit scenario is gebaseerd op de verwachte regionale baanontwikkeling zoals in WLO Hoog.
- **Scenario Covid-19:** dit scenario is gebaseerd op de verwachte regionale baanontwikkeling zoals in WLO geschetst in combinatie met de verwachte impact van de pandemie.

Prognose aantal arbeidsmigranten in de provincie Utrecht

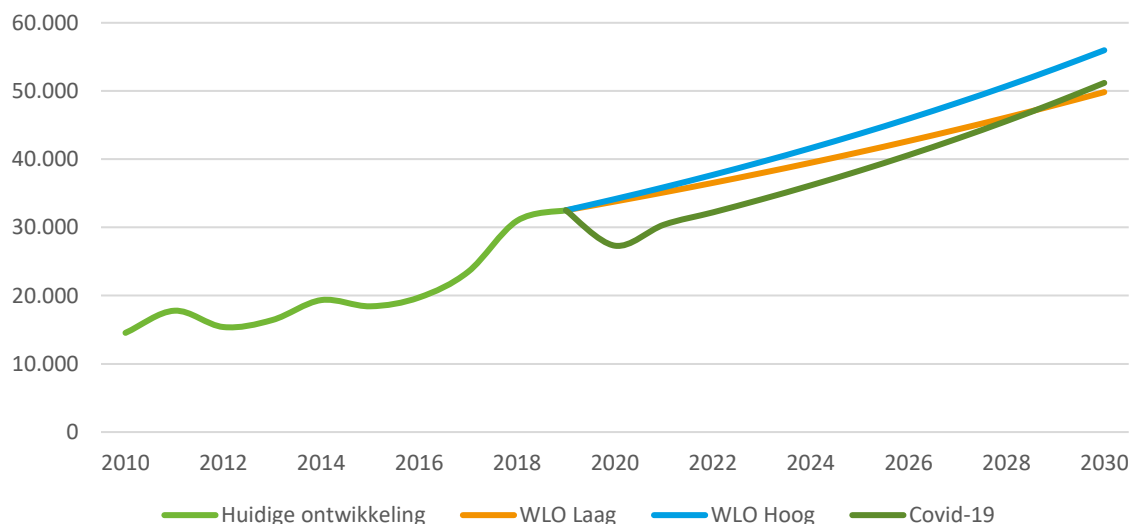
Uit de prognoses scenario's komt voor de provincie Utrecht een potentiële omvang naar voren van 49.800 tot 56.000 arbeidsmigranten in 2030. Om aan de onzekerheid rondom de pandemie recht te doen, is naast de WLO-scenario's een Covid-19-scenario opgenomen. In de verdere doorrekening van de huisvestingsopgave gaan we uit van het middelste scenario: dat is in dit geval het Covid-19-scenario.

Tabel 2.2. Scenario's prognose aantal werkende arbeidsmigranten in de provincie Utrecht

	2019	Gemiddeld jaarlijkse groei	2030	Verskil absoluut
WLO - Laag	32.510	3,6%	49.840	17.330
WLO - Hoog	32.510	4,6%	55.980	23.470
Covid-19	32.510	3,9%	51.190	18.680

Bron: Decisio (2021), op basis van CBS Microdata

Figuur 2.7. Scenario's prognose aantal werkende arbeidsmigranten in de provincie Utrecht

De prognoses schetsen een ontwikkelrichting van het aantal werkzame arbeidsmigranten in de provincie Utrecht in 2030. Door de twee WLO-scenario's te gebruiken, wordt op de langere termijn recht gedaan aan de relevante onzekerheden rondom thema's als de regionale bevolkingsontwikkeling, macro-economische ontwikkelingen en ruimtelijke patronen. Met behulp van het Covid-19 scenario hebben we in beeld gebracht welke impact de pandemie op kortere termijn heeft op de ontwikkeling van het aantal werkzame arbeidsmigranten in de provincie Utrecht: een tijdelijke teruggang en vervolgens lichte 'inhaalgroei'.

De prognose-uitkomsten zijn gebaseerd op recente en geprognostiseerde ontwikkelingscijfers van de provincie Utrecht. Dit betekent dat de uitkomsten vanuit methodologisch perspectief niet nader regionaal of gemeentelijk te specificeren zijn. Ook vanuit praktisch oogpunt is het onwenselijk. De arbeidsmarkt overschrijdt immers gemeente-, regio- en provinciegrenzen en functioneert daarmee op z'n minst regionaal.

3 Huisvestingsopgave

In dit hoofdstuk staan we stil bij de huisvestingsopgave in de provincie Utrecht. We beginnen met het in kaart brengen van het aantal wonende arbeidsmigranten. We kijken daarbij ook naar belangrijk woonlocaties, en de aard van huisvesting voor zover bekend. Vervolgens becijferen we een kwantitatieve huisvestingsopgave voor enerzijds short- en midstay, en anderzijds de permanente huisvestingsvraag van arbeidsmigranten.

3.1 Aantal wonende arbeidsmigranten

Er zijn verschillende redenen waarom mensen niet staan ingeschreven. Eén van de redenen is dat inschrijving bij een verblijfsduur van minder dan vier maanden niet wettelijk verplicht is. Dit geldt vooral bij seizoensgebonden arbeid, bijvoorbeeld in de landbouw rond het oogstseizoen of in de logistiek/distributie rond de feestdagen. Daarnaast zijn er ook vanuit huisvestende partijen redenen om arbeidsmigranten niet aan te sporen zich in te schrijven. Als huisvesters zonder vergunning woningen inzetten voor arbeidsmigranten, kan het lonen om maar één bewoner zich te laten inschrijven. Dit voorkomt signalen van leegstand (bij géén inschrijvingen op een adres) en signalen van illegale verkamerede verhuur (bij meerdere huishoudens ingeschreven op een adres). Een laatste veelvoorkomende reden voor gebrek aan inschrijving is meer praktisch van aard. Het is voor arbeidsmigranten vaak ingewikkeld om uit te vinden hoe inschrijving werkt. Sommige werkgevers begeleiden hun werknemers hier niet in.

Deze redenen tezamen betekenen dat de werkelijke omvang van de groep arbeidsmigranten die in de provincie Utrecht woont groter is dan in de BRP is vastgelegd. De schattingen omtrent de registratiegraad lopen uiteen.

Wetenschappelijk onderzoek naar registratiegraad

De laatste jaren zijn diverse onderzoeken uitgevoerd naar de registratiegraad onder arbeidsmigranten. Onderzoek van de Universiteit Utrecht (2013) en de Erasmus Universiteit (2014) wijst uit dat binnen de totale populatie arbeidsmigranten in Nederland circa 50 procent zich registreert. De Erasmus Universiteit en het voormalige Nicis Institute (2012) schatten de registratiegraad onder arbeidsmigranten in eerder onderzoek op circa 66 procent. Het Ministerie van Sociale Zaken en Werkgelegenheid (2013) gaat in een kamerbrief over EU-arbeidsmigratie uit van lagere inschattingen en stelt dat: 'ongeveer 62 procent van de bij het UWV geregistreerde werknemers niet staat ingeschreven'.

Het onderzoek van het Risbo (Onderzoeksinstituut Erasmus Universiteit Rotterdam, 2009) komt uit op een registratiegraad van circa 45 procent. De rekenmethode in dit laatste onderzoek is goed gedocumenteerd en betrouwbaar. Het aandeel **niet-geregistreerden** is daarbij afgeleid uit loongegevens van de Belastingdienst over personen met een nationaliteit uit Midden- en Oost-Europa die **wel loonbelasting afdragen, maar niet in de BRP zijn geregistreerd**. In het vervolg zullen we op basis deze stelregel een inschatting maken voor de provincie Utrecht.

Inschatting huidig aantal wonende arbeidsmigranten

We hebben voor een specifiek beeld de rekenmethode van het Risbo toegepast op de provincie Utrecht. Dat betekent dat we het aantal geregistreerde arbeidsmigranten woonachtig in Utrecht hebben aangevuld met het aantal werkende arbeidsmigranten waarvan we niet zeker weten waar ze wonen. In de provincie zijn volgens de registraties (in 2019) 23.175 arbeidsmigranten woonachtig. Daarnaast weten we dat er 32.510 arbeidsmigranten in de provincie werken. Van de meeste werkenden weten we het woonadres. Ruim de helft (54%) van de arbeidsmigranten die in de provincie Utrecht werkt, woont ook in de provincie (17.165 arbeidsmigranten). Van 21% van de in Utrecht werkende arbeidsmigranten weten we dat zij elders in Nederland wonen: dit gaat om 6.930 arbeidsmigranten. Van 8.415 werkende arbeidsmigranten is geen woonadres bekend: zij staan niet in de BRP geregistreerd. We gaan ervan uit dat deze mensen wel in de buurt van hun werk wonen. Dit zou, volgens de benadering van het Risbo, betekenen dat er 8.415 niet-geregistreerde arbeidsmigranten in de provincie Utrecht wonen en werken.

Daarmee komen we uit op 31.590 geregistreerde en niet-geregistreerde arbeidsmigranten die in de provincie wonen. Dit zou een registratiegraad van 74 procent betekenen.

Figuur 3.1: Inschatting aantal niet-geregistreerde woonachtige arbeidsmigranten in de provincie Utrecht, 2019

Totaal aantal wonenden: 31.590

Bron: Companen (2021), op basis van CBS Microdata

Regionale verdeling

We hebben dezelfde benadering voor de drie verschillende regio's uitgewerkt. Daaruit blijkt dat er in de regio Amersfoort relatief weinig mensen werken waarvan we de woonplek niet kennen. In de regio Food Valley is dit aandeel juist relatief hoog. Dat kunnen we verklaren door de aard van het werk in de Food Valley. Dit is nog meer in de andere regio's vaak minder betaald werk in bijvoorbeeld de agrarische sector of vleesverwerking. Uit ervaringen van bedrijven blijkt dat bij laagbetaald werk doorgaans meer doorstroming van arbeidsmigranten is. Mensen verblijven in de Food Valley dus vaak voor een kortere periode, en schrijven zich daardoor ook minder in.

Tabel 3.1: Aantal geregistreerde woonachtige arbeidsmigranten, en inschatting niet-geregistreerden

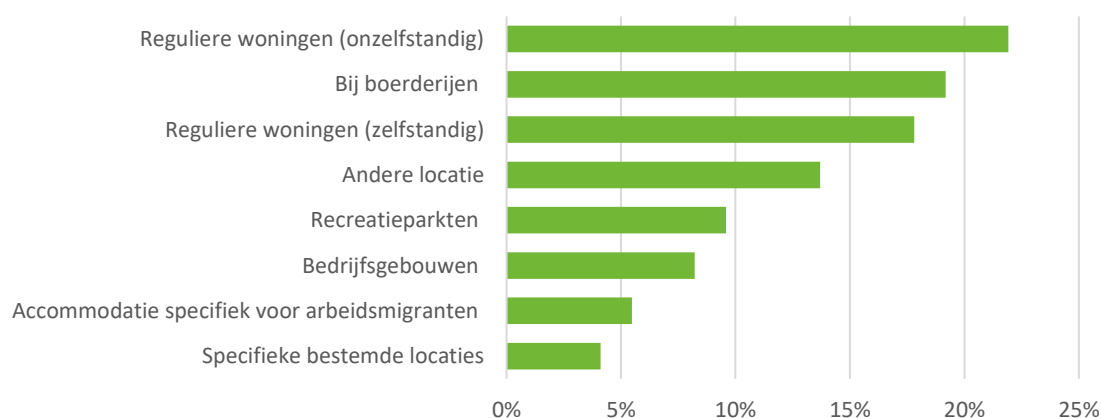
Regio	Geregistreerd	Inschatting niet-geregistreerd	Totaal	Registratiegraad
U16	17.855	6.200	24.055	74%
Amersfoort	4.210	770	4.980	84%
Food Valley	1.110	1.445	2.555	43%
Totaal	23.175	8.415	31.590	73%

Bron: Companen (2021), op basis van CBS Microdata

3.2 Woonlocaties arbeidsmigranten

Uit de inventarisatie onder gemeenten blijkt dat veel gemeenten beperkt zicht hebben op het aantal woonplekken van arbeidsmigranten. Veel gemeenten kunnen geen aantallen noemen. Wel hebben gemeenten een overzicht kunnen geven van het type bekende woonlocaties. We zien dat arbeidsmigranten vooral in onzelfstandige reguliere woningen wonen. Daarna wonen arbeidsmigranten met name bij boerderijen en in zelfstandige reguliere woningen. De meeste gemeenten kunnen niet aangeven om hoeveel woonplekken het gaat op de specifieke locaties.

Figuur 3.2: Type locaties waar vermoedelijk arbeidsmigranten wonen

Bron: Aanbodinventarisatie Utrechtse gemeenten binnen de provincie Utrecht (2021)

Een paar gemeenten kunnen wel aangeven om hoeveel woonplekken het gaat voor een specifieke locatie. Dit zijn de gemeenten Bunschoten, Renswoude, Utrechtse Heuvelrug, Baarn, Veenendaal en Vijfherenlanden. De gemeente Bunschoten heeft van deze vijf het beste zicht op het aantal woonplekken. Ongeveer 520 plekken zijn bij de gemeente in beeld, op 575 geregistreerd woonachtige arbeidsmigranten. In de vijf gemeenten bij elkaar zijn er circa 780 woonplekken bekend. De plekken die in beeld zijn bevinden zich met name in een accommodatie specifiek voor arbeidsmigranten of een voormalig hotel. Dat is goed

te verklaren: voor deze (grootschalige) accommodaties is vaak een omgevingsvergunning verleend. Dat is bij huisvesting in reguliere woningen vaak niet het geval.

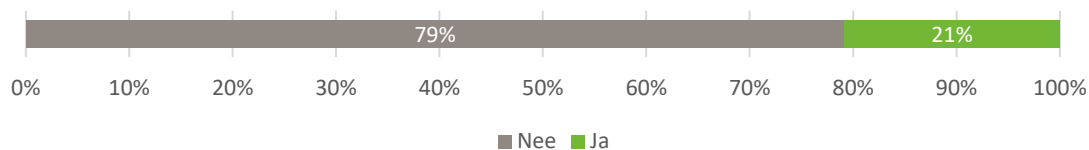
Tabel 3.2: Aantal bekende plekken naar type locatie en gemeente

Gemeente	Type locatie	Aantal plekken
Bunschoten	Accommodaties specifiek voor arbeidsmigranten	215
Bunschoten	Reguliere woningen (onzelfstandig)	300
Bunschoten	Bij boerderijen	5
Renswoude	Accommodatie specifiek voor arbeidsmigranten	40
Utrechtse Heuvelrug	Voormalig hotel in Maarsbergen	125
Baarn	Leegstaand pand bedrijventerrein	20
Veenendaal	Specifiek bestemde locatie	1 hotel
Vijfherenlanden	Hotel Meerkerk	90
Totaal aantal plekken		780

Bron: Aanbodinventarisatie Utrechtse gemeenten binnen de provincie Utrecht (2021)

Van de 24 gemeenten geven 19 gemeenten aan dat er voor zover bekend geen sprake is van clustering van woonplekken voor arbeidsmigranten in wijken of kernen. Dit betekent dat er niet veel huisvesting bekend is, óf dat deze verspreid over de hele gemeente aanwezig is. Dat laatste is bijvoorbeeld in Bunschoten het geval: daar zijn in nagenoeg alle wijken en buurten woningen verhuurd aan arbeidsmigranten.

Figuur 3.3: Zijn er bepaalde wijken of kernen waar een clustering is van woonplekken voor arbeidsmigranten?

Bron: Aanbodinventarisatie Utrechtse gemeenten binnen de provincie Utrecht (2021)

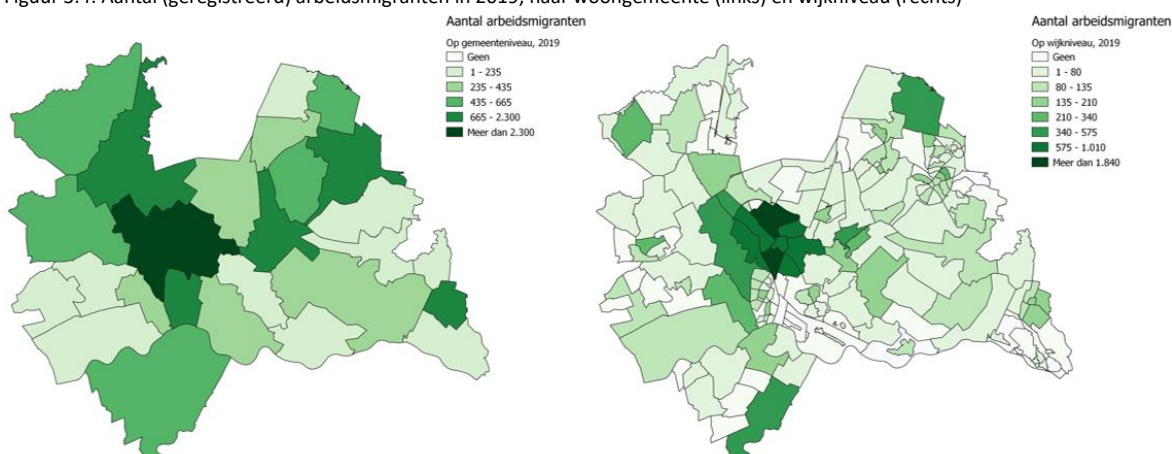
Vijf gemeenten geven aan wel clustering van woonplekken in wijken of kernen te kennen. In de gemeente Rhenen vindt de clustering bijvoorbeeld plaats in het buitengebied. In de gemeente Stichtse Vecht wonen arbeidsmigranten voornamelijk in Maarssenbroek en in de gemeente Utrecht wordt met name de binnenstad genoemd waar clustering van huisvesting voor arbeidsmigranten plaatsvindt. Overigens stroken deze bevindingen niet altijd met de registraties van woonachtige arbeidsmigranten, zoals we verderop zullen zien.

Vooral veel arbeidsmigranten in de steden

Vanuit onze data kunnen we de bevindingen van gemeenten naast het daadwerkelijk aantal geregistreerde wonende arbeidsmigranten leggen. Daarin zien we met name in de steden veel arbeidsmigranten wonen. Dit is goed te verklaren, aangezien hier ook de meeste woningen (en dus mogelijkheden voor huisvesting) staan.

De belangrijkste woongemeente binnen de provincie Utrecht voor *geregistreeerde* arbeidsmigranten is Utrecht (2019: 10.775): zo'n 45 procent van alle arbeidsmigranten in de provincie Utrecht woont in deze gemeente. Naast de gemeente Utrecht, zijn Amersfoort (2.300) en Nieuwegein (1.170) belangrijke woongemeenten voor arbeidsmigranten.

Figuur 3.4: Aantal (geregistreerd) arbeidsmigranten in 2019, naar woongemeente (links) en wijkniveau (rechts)

Bron: Decisio (2021), op basis van CBS Microdata

Binnen deze grootste woongemeenten is te zien dat arbeidsmigranten (in 2019) vooral in de volgende wijken wonen:

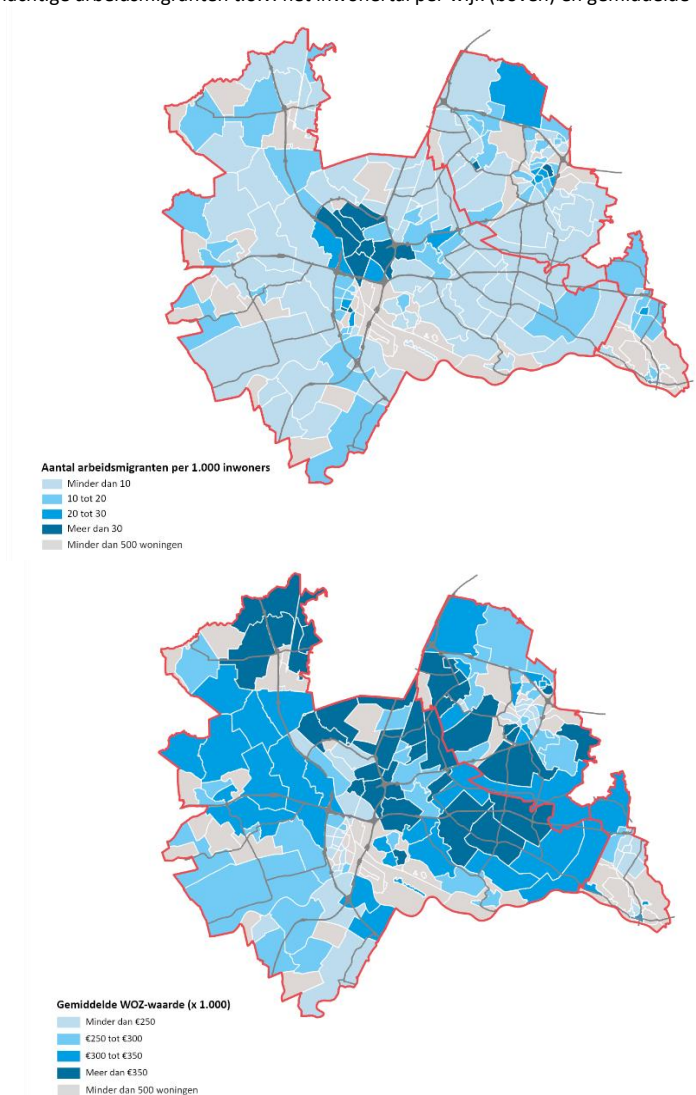
- **Utrecht:** de wijken Zuidwest, Noord, Overvecht
- **Amersfoort:** de wijken De Liendert, De Kruiskamp en Soesterkwartier
- **Nieuwegein:** de wijken Fokkesteeg en Jutphaas Wijkersloot
- **Bunschoten:** in nagenoeg de hele kern Bunschoten-Spakenburg
- **Overig:** de dorpskernen Mijdrecht, Leerdam en in de wijk Zeist-Noord

Clustering in goedkope wijken

Afgezet tegen het aantal inwoners per wijk, krijgen we een genuanceerder beeld. We hebben voor de wijken met meer dan 500 woningen in kaart gebracht hoeveel arbeidsmigranten er ten opzichte van het aantal inwoners wonen. Dat zegt meer over de clustering van huisvesting dan het 'droge' aantal arbeidsmigranten. Wederom springen de stad Utrecht en de Amersfoortse wijken Liendert en Kruiskamp in het oog. Ook Bunschoten-Spakenburg zien we duidelijk terug. In Nieuwegein zien we nu vooral het centrum en Merwestein terugkomen. Ook de wijk Smitsveen in Soest kent relatief veel arbeidsmigranten.

De wijken waar relatief veel arbeidsmigranten wonen, zijn vaak wijken met veel goedkope woningen. Dat heeft te maken met het feit dat huisvesters en werkgevers met name goedkope woningen proberen te vinden om mensen te huisvesten. Huisvesting is voor werkgevers namelijk duur. Om maximaal vier of vijf arbeidsmigranten fatsoenlijk in een eengezinswoning te kunnen huisvesten, is een woning van rond de €200.000 vaak het maximaal haalbare. Anders is het voor de werkgever vaak onmogelijk om huisvesting financieel rond te krijgen. Goedkoop aanbod is in de provincie Utrecht moeilijk te vinden. Daarom zien we dat de plekken waar nog wél goedkope woningen te vinden zijn, vaak clusters worden voor huisvesting van arbeidsmigranten. In wijken met voornamelijk dure woningen zien we nauwelijks huisvesting van arbeidsmigranten terug.

Figuur 3.5: Aantal woonachtige arbeidsmigranten t.o.v. het inwonertal per wijk (boven) en gemiddelde WOZ-waarde (onder)

Bron: CBS (2021); Decisio (2021), op basis van CBS Microdata

3.3 Short-, mid- en longstay faciliteiten

Niet alle arbeidsmigratie heeft een tijdelijk karakter. Naast kort verblijf (soms zelfs beperkt tot enkele weken), kennen we middellang en lang (of permanent) verblijf. In de provincie Utrecht blijft rond de 50 procent minder dan een jaar in Nederland, en rond 20 procent blijft langer dan drie jaar. De laatste groep vestigt zich doorgaans permanent in Nederland. Er zijn wel verschillen tussen de regio's: in Food Valley verblijven arbeidsmigranten vaker voor een korte periode. 20% verblijft zelfs korter dan 4 maanden in de regio. In de U16 zien we gemiddeld de meeste permanente vestigers.

Tabel 3.3: Verdeling van verblijfsduur van arbeidsmigranten naar short-, mid- en longstay

Regio	Shortstay	Midstay	Longstay
U16	48%	32%	20%
Amersfoort	53%	29%	18%
Food Valley	64%	23%	13%
Gemiddeld	51%	31%	19%

Bron: Companen (2020), op basis van CBS Microdata

In de praktijk is er weinig onderscheid naar huisvestingsvraag tussen shortstay (binnen een jaar) en midstay (tot drie jaar). Voor lang of permanent verblijvende arbeidsmigranten is de huisvestingsvraag te kenmerken als een reguliere woningvraag: zowel in de huur- als koopsector. Overigens is het onderscheid tussen short-, mid- en longstay een glijdende schaal. Mensen weten vaak vooraf niet of hun verblijf in Nederland leidt tot tijdelijke of permanente vestiging. Daardoor lopen ook huisvestingsvragen in elkaar over. De scheidslijnen zijn daarom niet heel scherp te trekken.

Short- en midstay

De huisvestingsopgave voor short- en midstay verschilt vanuit de behoefte heel beperkt. Mensen die voor een bepaalde periode in Nederland werken wensen een goede woning. Daarbij vormt de SNF-norm een handzame minimum-vereiste (zie kader). Liefst zou het naar gebruiksoppervlak en aantal mensen per woonruimte comfortabeler moeten. Waar in de eerste jaren van de komst van arbeidsmigranten prijs een onderscheidend criterium was, is dat nu steeds minder het geval. Uiteraard is ook de prijs van huisvesting (en de kosten voor andere vaste lasten) ook een belangrijke afweging voor arbeidsmigranten. Werkgevers zien echter de afgelopen jaren een verschuiving waarbij kwaliteit van huisvesting steeds vaker leidend is. Die kwaliteit is gelet op vaste lasten óók belangrijk. De vaste lasten zijn in Duitsland doorgaans lager, en huisvesting is bij onze oosterburen vaak gemakkelijker te vinden. Dat maakt kwaliteit van huisvesting een nog belangrijkere factor om concurrerend te zijn. Het rapport *Geen tweederangsburgers*² van het Aanjaagteam bescherming arbeidsmigranten (onder leiding van Emile Roemer) benadrukt daarnaast het belang van goede huisvesting vanuit een humanitair perspectief.

Bij short- en mid-stay huisvesting denken we aan de volgende woonconcepten:

- Groepsgewijs waar arbeidsmigranten gezamenlijk wonen in een gebouw, liefst alleen of maximaal met 2 personen op een kamer. Dit kunnen permanente oplossingen zijn, maar ook tijdelijke woonvormen. Wifi is een absolute must, maar ook de beschikbaarheid van een ontmoetingsplek. Locaties nabij (winkel- en sport)voorzieningen zijn niet alleen vanuit de wens van arbeidsmigranten gewild, maar ook vanuit de gewenste integratie in de samenleving. Vaak gaat het om transformatie van leegstaande kantoren of zorgvastgoed, of bijvoorbeeld een leegstaand hotel als in Maarsbergen of Meerkerk.
- Verhuur van wooneenheden in bestaande woningen kan verspreid in de wijk plaats vinden. Door schaarste aan huisvestingsmogelijkheden zien we dat woningen worden opgekocht en vervolgens (verkamerd) worden verhuurd. Door lage rendementen op spaargeld groeit deze vorm van beleggen in vastgoed. Gevolg is dat woningen aan de voorraad worden onttrokken en de schaarste voor regulier woningzoekenden toeneemt: dit betekent verdringing. Dit kan in buurten leiden tot overbewoning: te veel mensen in een huis, te veel auto's (of busjes) in straten, zeker omdat dit doorgaans geconcentreerd in enkele wijken binnen steden plaats vindt. Veel gemeenten vangen de

² Zie: <https://www.rijksoverheid.nl/documenten/rapporten/2020/10/30/tweede-advies-aanjaagteam-bescherming-arbeidsmigranten>

keerzijden van deze ontwikkeling op door een verbod op groepsbewoning, nadere beleidsregels in bestemmingsplannen of anderszins: bijvoorbeeld voor het maximaal aantal bewoners per woning of het maximaal aantal woningen binnen een bepaalde straal die op deze wijze ingezet kan worden.

Naast deze woonvormen zijn er ook werkgevers die voor eigen werknemers huisvesting organiseren (bijvoorbeeld op het erf van de eigen boerderij, of aanpalend aan een bedrijfsgebouw. Bij pieken van seizoensarbeid (short-stay) is dat in de huidige situatie (van gebrek aan locaties) is dit momenteel een logische haalbare oplossing. Dit is echter een 'lapmiddel' voor wanneer er stevige tekorten zijn. Als permanente oplossing en voor structurelere huisvesting het hele jaar door is deze vorm van huisvesting niet gewenst. Dit is namelijk slecht beheersbaar en de verbinding werkgever-werknemer kan leiden tot te grote afhankelijkheden en daarmee tot mogelijke uitbuiting van de werknemer³.

SNF-norm

De Stichting Normering Flexwonen (SNF) heeft een norm ontwikkeld voor de minimale kwaliteit waaraan huisvesting voor arbeidsmigranten moet voldoen. Deze norm is continu in ontwikkeling. De norm geeft kaders voor de huisvestingskwaliteit, voorzieningen en beheer. We beschrijven enkele elementen uit de norm van september 2019:

- Bewoners hebben minimaal 10 m² gebruiksoppervlak wonen (GBO) per persoon. Bewoners van een reguliere woning en wooneenheden hebben minimaal 12 m² gebruiksoppervlak wonen (GBO). Dit geldt ook voor woonunits wanneer er sprake is van een bestemming "wonen". Dit is inclusief 3,5 m² slaapvertrek per persoon.
- Alle voorzieningen (sanitair, keuken, slaapvertrek en woonkamer of ontspanningsruimte) dienen onder één dak en inpandig bereikbaar te zijn.
- Er is minimaal 1 toilet per 8 personen
- Er is minimaal 1 douche per 8 personen
- Koelkast(en), 30 liter koel-/vriesruimte per persoon

Longstay

De opgave voor longstay concentreert zich in de reguliere woningmarkt. In de prognoses van CBS en Primos is deze instroom nog (te) beperkt meegenomen. Zeker omdat de krapte van de arbeidsmarkt steeds meer inzet van arbeidsmigranten vraagt. Nu al hebben zo'n 6.000 arbeidsmigranten zich structureel gevestigd in de provincie Utrecht. Zij hebben hun weg gevonden in de woningmarkt. Traditioneel gingen zij vaak naar een huurwoning. In gesprekken met partijen op de woningmarkt zien we dat steeds meer arbeidsmigranten die zich structureel vestigen, kiezen voor een koopwoning.

Ook een deel van de *nieuwe* arbeidsmigranten blijft structureel. Dat geldt voor naar schatting 19 procent van de arbeidsmigranten die naar de provincie Utrecht komen. Van de 18.680 nieuwe arbeidsmigranten tot 2030 zullen er zo'n 3.500 structureel blijven: het merendeel in een sociale huurwoning; de rest in een koopwoning. Dit baseren we op het inkomen dat arbeidsmigranten hebben en de woningprijzen in de provincie Utrecht. Veel woningzoekenden komen niet aan bod op de koopmarkt. Daarom verwachten we dat de nadruk van de vraag van arbeidsmigranten naar reguliere woningen zich voornamelijk op (sociale) huur richt.

³ Zie bijvoorbeeld het rapporten 'Staat van eerlijk werk: Loon naar werken?' (2017) en 'Staat van eerlijk werk: Risico's aan de onderkant van de arbeidsmarkt' (2019) van de Inspectie SZW

3.4 Conclusie

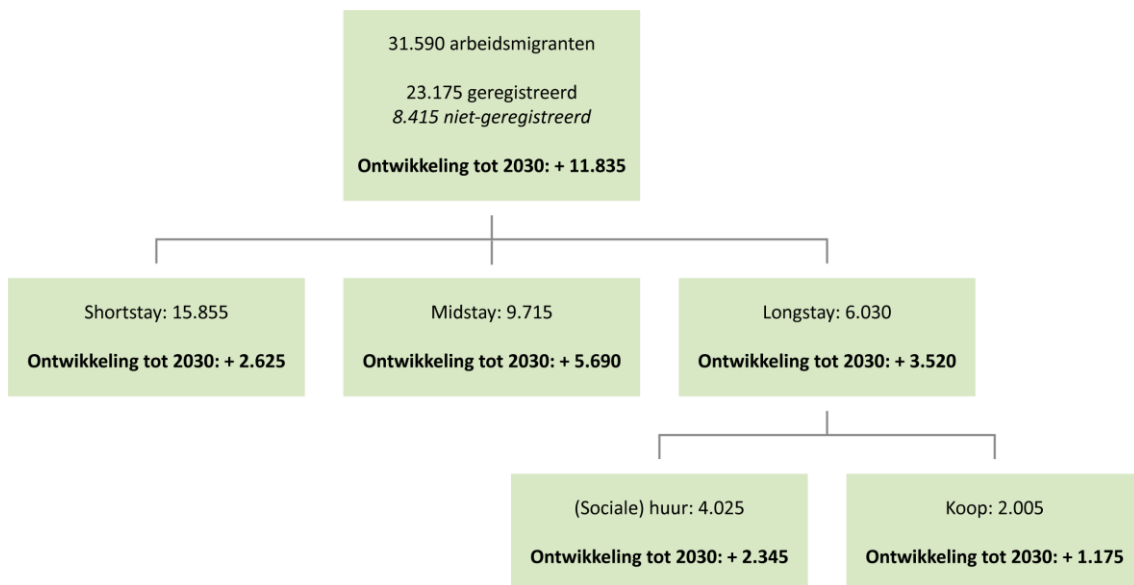
Algemene ervaringen in de huisvestingsopgave

De meeste arbeidsmigranten in de provincie Utrecht wonen (al dan niet zelfstandig) in reguliere woningen. Ook zijn er locaties op de werkplek, en specifieke woonvormen voor arbeidsmigranten die voor een kortere termijn in de provincie werken. Reguliere woningen zoeken voor arbeidsmigranten is lastig in de provincie Utrecht. De woningmarkt is oververhit, en er is weinig goedkoop aanbod. Waar huisvesters wel reguliere woningen kunnen bemachtigen, concurreren zij met verschillende andere groepen die goedkopere koopwoningen zoeken. Dit zorgt voor verdringing in een marktsegment waar sowieso al grote schaarste heerst. Daarom doen de gemeenten in de provincie Utrecht er goed aan om ruimte aan alternatieven te bieden. Het toevoegen van huisvesting zorgt ervoor dat er minder druk op dit goedkope segment komt te liggen. Ook biedt het de kans om huisvesting te realiseren waar toezicht op te houden is.

Inschatting huisvestingsopgave naar de toekomst

Op dit moment wonen er naar schatting 31.590 arbeidsmigranten in de provincie Utrecht. Op basis van de economische prognoses gaan we ervan uit dat het aantal werkzame (en daarmee ook wonende) arbeidsmigranten de komende jaren groeit met 18.680 tot 2030. De groei van het aantal werkende arbeidsmigranten leidt niet één op één tot een toename van het aantal woonplekken. Dit komt doordat sommige arbeidsmigranten elkaar gedurende een jaar opvolgen. Rekening houdend met dit effect, komen we tot een huisvestingsopgave in de provincie Utrecht. Deze ziet er als volgt uit:

Figuur 3.6: Inschatting huisvestingsopgave provincie Utrecht tot 2030

Bron: Companen (2021), op basis van CBS Microdata

Per regio ziet de opgave er als volgt uit:

Tabel 3.4: Inschatting huisvestingsopgave tot 2030, naar regio

Regio	Shortstay	Midstay	Longstay		Totaal
			(Sociale) huur	Koop	
U16	+1.820	+4.365	+1.815	+910	+8.910
Amersfoort	+410	+810	+335	+170	+1.725
Food Valley	+395	+515	+195	+95	+1.200
Totaal	+2.625	+5.690	+2.345	+1.175	+11.835

Bron: Companen (2021), op basis van CBS Microdata

In de provincie Utrecht wonen circa 37.500 arbeidsmigranten. De grootste onzekerheid over het aantal arbeidsmigranten is er bij de shortstay. Hier zijn namelijk de meeste niet-geregistreerden. Rond 7.100 arbeidsmigranten hebben zich structureel gevestigd. Zij doen geen beroep meer op specifieke huisvestingsvoorzieningen. De overige 25.560 arbeidsmigranten wonen in een short- of midstayvoorziening.

Er ligt een groeiopgave voor de komende tien jaar van minimaal 11.835 woonplekken. Deze groei betreft 8.315 huisvestingsplekken voor short- en midstay en circa 3.520 arbeidsmigranten die permanent in Nederland gaan wonen.

4 Conclusie en oplossingsrichtingen

Arbeidsmigranten zijn onmisbaar voor veel Utrechtse bedrijven. In de provincie werken 32.510 arbeidsmigranten. Dit ten opzichte van circa 766.000 banen. De U16 kent de meeste werkzame arbeidsmigranten, maar ook in de regio Amersfoort en Food Valley zijn arbeidsmigranten een belangrijke factor in de economie. De meeste arbeidsmigranten die in de provincie Utrecht werken, wonen er ook. Op basis van onze inschatting wonen er zo'n 31.590 arbeidsmigranten in de provincie. Van veel arbeidsmigranten is niet precies bekend waar zij wonen. Sommige gemeenten (zoals Bunschoten) hebben een goed beeld van waar arbeidsmigranten wonen, maar vaak ontbreekt registratie. Ook is er vaak beperkt zicht doordat veel huisvesting in (verkamerde) reguliere woningen plaatsvindt. Dat laatste is ongewenst, omdat met name goedkope woningen voor arbeidsmigranten worden ingezet. Werkgevers of gespecialiseerde huisvesters kopen woningen op, om deze door te verhuren aan arbeidsmigranten. Daarmee concurreren zij op een deel van de woningmarkt waar enorme schaarste heerst.

Woonbehoefte: 11.385 extra plekken tot 2030

Zeker met het oog op de beoogde toename van het aantal arbeidsmigranten de komende jaren (we gaan uit van een groei van de woonbehoefte van 11.835 plekken tot 2030) is het belangrijk om nieuwe huisvesting toe te voegen. Het toevoegen van huisvesting zorgt ervoor dat er minder druk op dit goedkope segment komt te liggen. Ook biedt het de kans om huisvesting te realiseren waar toezicht op te houden is. Het grootste deel van de huisvestingsopgave ligt in tijdelijke woonvormen (short- en midstay): hier gaat het om 8.315 plekken. Circa 3.520 arbeidsmigranten vestigen zich de komende jaren permanent in de provincie. Dit is een fors aantal, maar valt gelet op de totale aanvullende woningbehoefte in de provincie Utrecht (100.000 woningen tot 2030) mee. Overigens wordt de instroom van arbeidsmigranten vaak maar beperkt meegenomen in bevolkingsprognoses, dus wellicht vormen de 3.520 arbeidsmigranten een 'plus' op de huidige inschatting van de woningbehoefte.

Pendelbalans in evenwicht

Net als werkende Nederlanders wonen niet alle arbeidsmigranten in de gemeente waar zij werken. Er is redelijk wat uitgaande pendel vanuit de provincie Utrecht, maar deze is ongeveer even groot als de inkomende pendel. Deze pendelstromen zijn met het oog op mobiliteit niet ideaal: ze zorgen immers voor veel bewegingen op de wegen. Desalniettemin zijn deze pendelstromen geen prioriteit om aan te pakken. In eerste plaats omdat er geen sprake is van een duidelijke inkomende of uitgaande pendelstroom, maar ook door de praktische en ethische bezwaren. Gemeenten streven er weliswaar vaak naar om alleen huisvesting te bieden aan arbeidsmigranten die lokaal werken, maar dit is in de praktijk niet werkbaar. Overigens wonen de meeste arbeidsmigranten die via hun eigen werkgever huisvesting hebben, vaak al in dezelfde gemeente (of regio) als waar zij werken. Arbeidsmigranten die via uitzendbureaus werken wonen vaker ergens anders dan waar zij 'op de vloer staan'. Dat komt deels doordat uitzendbureaus een groter werkgebied hebben en hun huisvesting grootschalig opzetten, maar ook doordat arbeidsmigranten via uitzendbureaus vaak van werkplek kunnen wisselen. Arbeidsmigranten die zelf huisvesting hebben geregeld, zijn uiteraard vrij om te wonen en werken waar zij willen. Sturen op waar arbeidsmigranten precies wonen is daarmee niet alleen praktisch lastig – het perkt ook de keuzevrijheid van deze mensen in.

Regionale aanpak

Daarbij is het belangrijk om te beseffen dat de huisvestingsopgave voor arbeidsmigranten een regionale opgave is die over gemeentegrenzen heen gaat. Idealiter wordt deze opgave dus regionaal opgepakt. Wij stellen voor om dat in de in dit rapport onderscheiden regio's te doen. Veel migranten pendelen naar een werkplek binnen de regio waar zij wonen. Wij stellen dan ook voor om **regionale samenwerkingstafels** in te richten waarin gemeenten en eventueel de provincie, samen met huisvesters, werkgevers en uitzenders samenwerken aan de huisvestingsopgave voor arbeidsmigranten. In deze publiek-private samenwerking is het vooral van belang om uit te wisselen wat partijen van elkaar nodig hebben om de huisvestingsopgave in te vullen. Deze tafels kunnen aan de slag met:

- **Afspraken over de richtinggevende huisvestingsopgave per regio:** we hebben de regionale opgaven al cijfermatig in kaart gebracht, maar idealiter maken gemeenten binnen de regio's nadere afspraken over een verdeling van die opgave binnen de regio.
- **Verkenning huisvestingsinitiatieven:** welke initiatieven liggen er voor nieuwe huisvestingsplekken? En in hoeverre past dit in de huisvestingsopgave? Op basis van deze inventarisatie kunnen regio's een inschatting maken van hun restopgave.
- **Uniforme aanpak bewoning reguliere woningvoorraad:** gemeenten gaan vaak verschillend om met regels rond verkamering van woningen. Het risico hiervan is dat huisvesters de weg van de minste weerstand kiezen. Het gevolg hiervan is dat in gemeenten waar de regels relatief het meest soepel zijn, bovengemiddeld veel woningen worden ingezet voor huisvesting van arbeidsmigranten. Door per regio beleid op elkaar af te stemmen, wordt dit waterbedeffect voorkomen.
- **Uniforme normering vanuit SNF-norm:** kwaliteitseisen aan huisvesting zijn belangrijk. Zowel vanuit een humaan oogpunt als vanuit concurrentiepositie van de provincie Utrecht. Door een minimale grens te stellen gemeenten een ondergrens aan de kwaliteit van huisvesting. De SNF-norm is een bruikbaar vertrekpunt.
- **Uniforme aanpak handhaving niet-gelegaliseerde huisvesting:** veel gemeenten gaan nu nog verschillend om met handhaving van huisvesting zonder vergunning. Ook hier speelt dat er een waterbedeffect dreigt voor 'soepele' gemeenten. Anderzijds weten huisvesters daardoor niet goed waar ze aan toe zijn. Een regionale aanpak helpt bij beide problemen.
- **Gezamenlijk beheer en communicatie:** afspraken maken rond beheer en communicatie rond huisvestingsplekken helpt om overlast aan de voorkant maximaal te beperken. Welke partij is verantwoordelijk voor toezicht op de kwaliteit van huisvesting? Wie kunnen omwonenden benaderen bij overlast?
- **Aanpak registratie arbeidsmigranten:** de registraties zijn vaak gebrekkig. Hierdoor is het voor gemeenten lastig om onderbouwd een huisvestingsopgave te formuleren. Zeker de vervangingsopgave (kwalitatieve verbetering van huisvesting) komt hierdoor onder druk te staan. In de tweede plaats heeft dit als nadeel dat het kan leiden tot huisvesting in de (ongewenste) marges van de woningmarkt, en onveilige/ongezonde woonsituaties. "Verkeerde huisvesters" krijgen hiermee immers vrij spel. Wij adviseren een aanpak hiervoor uit te werken en daar interne processen strakker rondom te organiseren. In samenwerking kunnen gemeenten dit organiseren. In onderstaand kader staan twee mogelijke manieren om dit te bereiken.

Modellen voor betere registratie

- **Westlandmodel:** De gemeente Westland (Zuid-Holland) biedt de mogelijkheid om arbeidsmigranten groepsgewijs te laten inschrijven in de Basis Register Personen (BRP). Dit kan op twee manieren: tijdens een inschrijfavond op de woon- of werklocatie (georganiseerd door de huisvester of werkgever) of op het gemeentehuis. Daarbij wordt ook meteen machtiging tot uitschrijving gegeven, als de persoon niet meer woonachtig of werkzaam is op de betreffende locatie. Mensen die niet ingaan op de uitnodiging tot inschrijven worden gecontroleerd. Hierbij gaat de gemeente Westland wel voorbij aan het feit dat mensen die korter dan 4 maanden in Nederland verblijven zich niet in hoéven te schrijven in de BRP. Deze vorm van registratie moet samen gaan met goede voorlichting over rechten en plichten rond inschrijving, zodat koudwatervrees bij migranten wordt overwonnen.
- **Nachtregistratie:** Sommige huisvesters houden een nachtregistratie bij. Deze organisaties houden zelf bij wie bij hen wonen. Deze huisvesters zijn bereid om hun nachtregistratie op verzoek – bijvoorbeeld bij overlast door bewoners – te delen met de gemeente en/of politie.

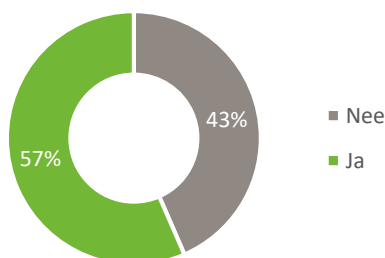
Uiteraard kunnen de prioriteiten verschillen per regio. In Food Valley is bijvoorbeeld een lage registratiegraad, waardoor het registreren wellicht een hogere prioriteit is. Rond Houten is veel seizoensgebonden werk (bijvoorbeeld in de fruitteelt), waardoor de prioriteit misschien meer ligt bij het realiseren van kleinschalige (tijdelijke) huisvesting voor piekmomenten. In bijvoorbeeld de gemeente Utrecht vragen bedrijven wellicht eerder om grootschalige, permanente huisvesting door bedrijven die het hele jaar door dezelfde aantallen arbeidsmigranten aan het werk hebben. Juist dit soort verschillen kunnen goed in samenwerking met de markt worden geduid en opgepakt.

Gemeentelijk beleid

Het inspelen op de behoefte aan huisvesting voor arbeidsmigranten (short-/mid- en long-stay) vraagt primair afstemming op regionaal niveau: om ervaringen te delen, te komen tot een uniforme benadering en aanpak, en te voorkomen dat de ‘hete aardappel’ bij de burens wordt neergelegd. Vervolgens moet het een plek krijgen in gemeentelijk beleid, en is het waardevol hiervoor een bestuurlijke trekker aan te wijzen (vanwege portefeuille-overstijgend belang: wonen, economie, openbare orde). De regionale afspraken die gemaakt worden, moeten uiteindelijk lokaal worden uitgewerkt: denk aan regels rond verkamering van woningen, eisen aan kwaliteit van huisvesting, en beheerafspraken rond huisvestingslocaties.

Elementen in deze aanpak zijn inbedding in ruimtelijk beleid om invulling te geven aan de huisvestingsopgave. Dat kan door locaties te inventariseren, en vervolgens via (tijdelijke) bestemming de ontwikkeling hiervan mogelijk te maken. Op dit moment is er maar een deel van de gemeenten dat concreet beleid heeft op het gebied van (huisvesting van) arbeidsmigranten.

Figuur 4.1: Is er op dit moment beleid in uw gemeente waarin het toegestaan is om tijdelijke woonvormen voor arbeidsmigranten te realiseren?

Bron: Aanbodinventarisatie Utrechtse gemeenten binnen de provincie Utrecht (2021)

Daarnaast ligt er voor de gemeente (als bestuurslaag het dichtst bij de inwoners) een belangrijke verantwoordelijkheid om te bouwen aan draagvlak bij inwoners. Dit vraagt een duidelijke boodschap vanuit economische noodzaak, en het vraagt ook dat er aandacht is voor omwonenden bij huisvestingslocaties. Het delen van goede voorbeelden en beleid gericht op integratie in de samenleving (in plaats van groepen wegstoppen) zijn hier belangrijke onderdelen van.

Draagvlak onder inwoners

Een voorbeeld hiervan buiten is de gemeente Katwijk. Hier is met omwonenden vooraf uitgebreid gesproken over beheer, voorkomen van overlast en beheerafspraken. Door de zorgvuldigheid in het voortraject, maar ook na realisatie van het complex, bleek uiteindelijk het afgesproken intensieve beheer niet nodig en kon dit worden afgeschaald. De praktijkervaring bleek hier ook voor omwonenden reden om beelden in positieve zin bij te stellen.

Bijlage I: Cijfers

Aantal arbeidsmigranten naar werkgemeente

Werkgemeente	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	Gem. jaarlijkse groei	Aandeel werkzame arbeidsmigranten (t.o.v. totaal aantal)
Amersfoort	1.640	1.690	1.715	1.480	1.910	1.795	1.990	2.085	2.515	2.695	6%	3,0%
Baarn	130	260	140	175	250	215	245	270	325	345	11%	2,9%
Bunnik	85	90	90	90	80	80	120	135	200	220	11%	2,4%
Bunschoten	390	625	690	345	555	565	500	615	760	825	9%	6,7%
De Bilt	390	355	355	375	400	425	495	660	925	895	10%	5,1%
De Ronde Venen	310	605	370	435	840	540	585	705	790	770	11%	5,3%
Eemnes	50	45	50	40	40	50	55	70	75	75	5%	2,8%
Houten	355	785	630	545	1.035	1.220	1.435	1.800	3.100	3.325	28%	14,3%
IJsselstein	320	320	290	315	365	360	385	485	570	765	10%	7,3%
Leusden	165	250	175	175	160	150	155	170	235	310	7%	2,3%
Lopik	40	60	50	60	60	75	80	85	100	110	12%	2,6%
Montfoort	90	145	90	85	135	140	155	150	205	175	8%	3,4%
Nieuwegein	675	780	610	720	740	760	1.050	1.120	1.425	1.580	10%	3,6%
Oudewater	60	80	70	90	195	190	205	205	395	225	16%	7,0%
Renswoude	420	910	450	535	1.090	1.210	1.435	1.705	2.925	3.055	25%	95,5%
Rhenen	60	65	55	65	70	70	70	70	80	110	7%	1,9%
Soest	270	330	250	240	250	325	370	385	420	415	5%	2,5%
Stichtse Vecht	320	430	400	415	490	535	555	615	720	710	9%	3,6%
Utrecht	6.755	7.150	6.710	7.830	7.315	7.185	7.330	8.805	10.695	11.340	6%	3,8%
Utrechtse Heuvelrug	190	205	185	225	215	185	230	275	330	275	4%	1,4%
Veenendaal	420	900	445	500	1.410	470	340	520	695	845	8%	2,6%
Vijfheerenlanden	480	580	595	690	635	630	600	1.020	1.550	1.620	14%	6,5%

Werkgemeente	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	Gem. jaarlijkse groei	Aandeel werkzame arbeidsmigranten (t.o.v. totaal aantal)
Wijk bij Duurstede	95	125	110	115	180	220	220	190	330	310	14%	5,2%
Woerden	315	370	330	375	395	480	470	755	825	830	11%	3,2%
Woudenberg	30	50	50	50	100	135	145	60	65	70	10%	1,6%
Zeist	490	585	490	450	430	425	510	530	710	615	3%	1,8%
Provincie Utrecht	14.545	17.790	15.395	16.420	19.345	18.435	19.730	23.485	30.965	32.510	9%	4,3%

Bron: Decisio (2021), op basis van CBS Microdata

Aantal arbeidsmigranten naar woongemeente

Woongemeente	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	Gem. jaarlijkse groei	Aandeel geregistreerde arbeidsmigranten
Amersfoort	1.505	1.445	1.430	1.605	1.600	1.700	1.770	1.900	2.105	2.300	5%	1,5%
Baarn	130	140	145	165	200	210	225	220	250	275	9%	1,1%
Bunnik	65	75	80	75	75	80	90	110	125	140	9%	0,9%
Bunschoten	145	170	185	235	360	390	420	490	550	575	17%	2,7%
De Bilt	180	185	210	245	245	255	260	310	370	435	10%	1,0%
De Ronde Venen	315	350	345	390	375	395	410	505	580	600	7%	1,4%
Eemnes	50	40	40	35	40	35	40	50	65	75	5%	0,8%
Houten	170	165	190	220	225	220	250	290	360	395	10%	0,8%
IJsselstein	285	265	225	255	250	270	285	295	305	340	2%	1,0%
Leusden	110	110	100	120	130	130	145	165	195	220	8%	0,7%
Lopik	60	60	55	65	70	80	100	105	100	105	6%	0,7%
Montfoort	65	65	70	75	80	90	105	140	140	150	10%	1,1%
Nieuwegein	595	610	615	735	750	815	860	955	1.105	1.170	8%	1,9%
Oudewater	45	50	45	55	75	85	90	100	105	115	11%	1,1%
Renswoude	20	25	30	35	30	50	50	55	60	65	14%	1,2%
Rhenen	90	95	105	110	100	95	120	140	210	230	11%	1,1%
Soest	390	450	465	480	500	495	515	565	635	665	6%	1,4%
Stichtse Vecht	425	425	475	560	565	590	615	655	760	845	8%	1,3%
Utrecht	5.825	5.855	5.805	6.435	6.415	6.890	7.745	8.635	9.860		7%	3,1%
Utrechtse Heuvelrug	275	260	265	305	315	300	325	335	370	405	4%	0,8%
Veenendaal	470	495	445	485	485	520	540	635	735	815	6%	1,2%
Vijfheerenlanden	405	430	430	465	435	430	475	500	585	660	6%	1,2%
Wijk bij Duurstede	70	80	80	70	80	85	95	110	130	150	9%	0,6%
Woerden	360	355	345	360	370	395	430	480	520	600	6%	1,1%
Woudenberg	35	35	35	55	50	55	55	80	85	100	12%	0,8%

Woongemeente	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	Gem. jaarlijkse groei	Aandeel geregistreeerde arbeidsmigranten
Zeist	675	685	685	680	645	690	760	815	900	970	4%	1,5%
Provincie Utrecht	12.760	12.920	12.900	14.315	14.465	15.350	16.775	18.640	21.205	23.175	7%	1,7%

Bron: Decisio (2021), op basis van CBS Microdata

Bijlage II: Toelichting methodiek prognose

In deze bijlage geven we een toelichting op de methode en uitgevoerde stappen in de prognose van het aantal werkzame arbeidsmigranten tot 2030.

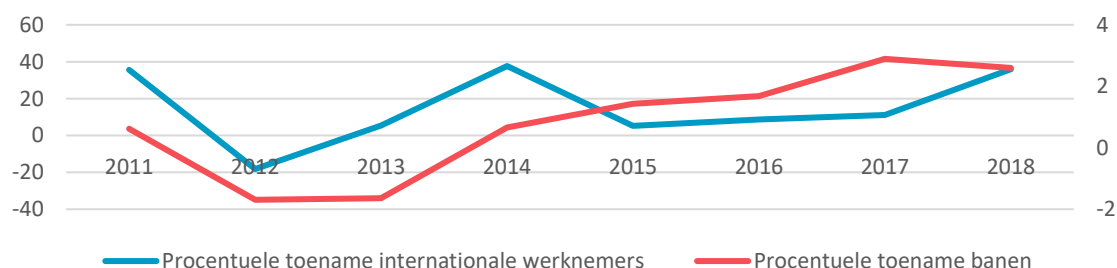
Achtergrond prognose: huidige ontwikkeling en gebruikte variabelen in regressie

Op basis van CBS Microdata weten we dat het aantal werkzame arbeidsmigranten in de provincie Utrecht sterk is gegroeid tussen 2010 en 2018. Het aantal fluctueert door de jaren heen. Er is een duidelijk verband zichtbaar tussen de jaren waarin het economisch goed ging en het aantal arbeidsmigranten is toegenomen (vanaf 2014), of juist sprake was van een economische dip en een afname van het aantal arbeidsmigranten (2012 en 2013). Een conjunctuurgevoelige ontwikkeling van het aantal arbeidsmigranten is logisch: arbeidsmigranten komen immers hoofdzakelijk naar Nederland vanwege werk. Het ligt daarom voor de hand dat prognoses van de toekomstige aantal arbeidsmigranten daardoor altijd in sterke mate afhankelijk zijn van economische ontwikkelingen. Tegen deze achtergrond, is de voorliggende prognose gebaseerd op de economisch-demografische ontwikkeling in Nederland. En, gaan we ervan uit (aanname) dat het aantal arbeidsmigranten in de toekomst voorspeld kan worden aan de hand van twee indicatoren, namelijk het aantal banen en het aantal openstaande vacatures. Deze twee indicatoren als grondslag voor de prognose van het aantal arbeidsmigranten lichten we hierna nader toe.

Het aantal beschikbare banen als indicator

Dat de hoeveelheid beschikbare banen een betrouwbare indicator is, blijkt als we de procentuele toename in het aantal banen tussen 2010 en 2018 afzetten tegen de procentuele toename in het aantal internationale werknemers in dezelfde periode.

Figuur A: Procentuele toename in aantal banen (rechteras) en aantal internationale werknemers (linkeras), 2010-2018

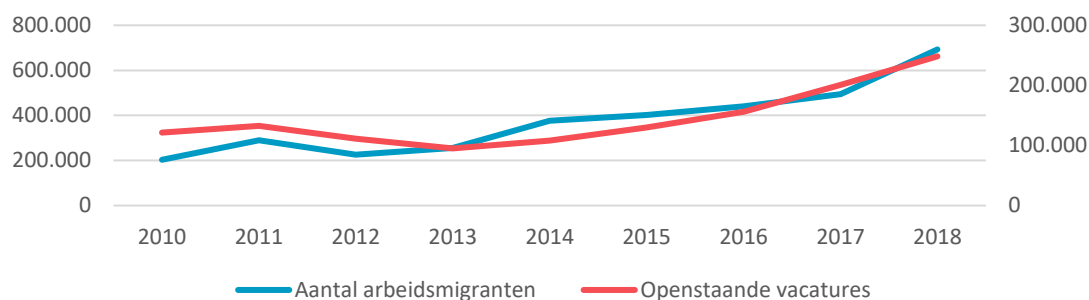
Bron: Decisio (2020), o.b.v. CBS Microdata; CBS (2020)

Het aantal openstaande vacatures als indicator

Dat het aantal openstaande vacatures een betrouwbare indicator is, blijkt wanneer we de ontwikkeling van het aantal openstaande vacatures en de ontwikkeling van het aantal werklozen per vacature af te zetten tegen het aantal arbeidsmigranten in Nederland. Ten eerste, is er een duidelijke samenhang tussen het aantal openstaande vacatures en het aantal arbeidsmigranten.

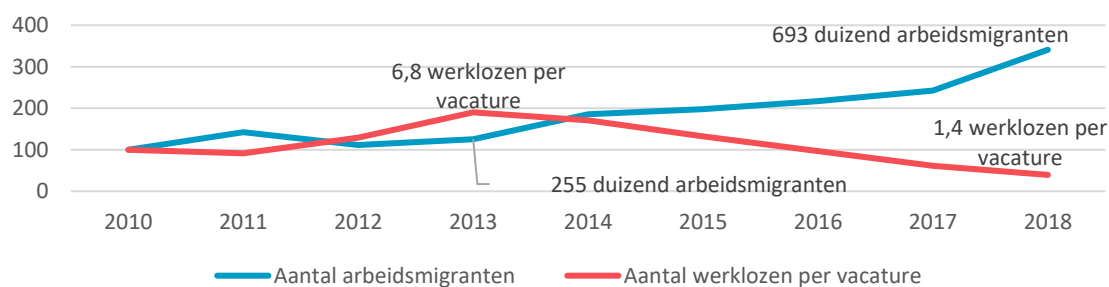
En, het beeld van de ontwikkeling van het aantal werklozen per vacature ondersteunt dit: neemt het aantal werklozen per vacature toe (dus, er is sprake van economisch mindere jaren), dan neemt het aantal arbeidsmigranten af. Als het aantal werklozen per vacature afneemt, dan neemt het aantal arbeidsmigranten juist weer toe. Zie bijvoorbeeld de ontwikkeling van beide in de jaren vanaf 2014.

Figuur B : Aantal openstaande vacatures en aantal arbeidsmigranten naar werklocatie in Nederland, jaren 2010 – 2018

Bron: Decisio (2020), o.b.v. CBS Microdata; CBS (2020)

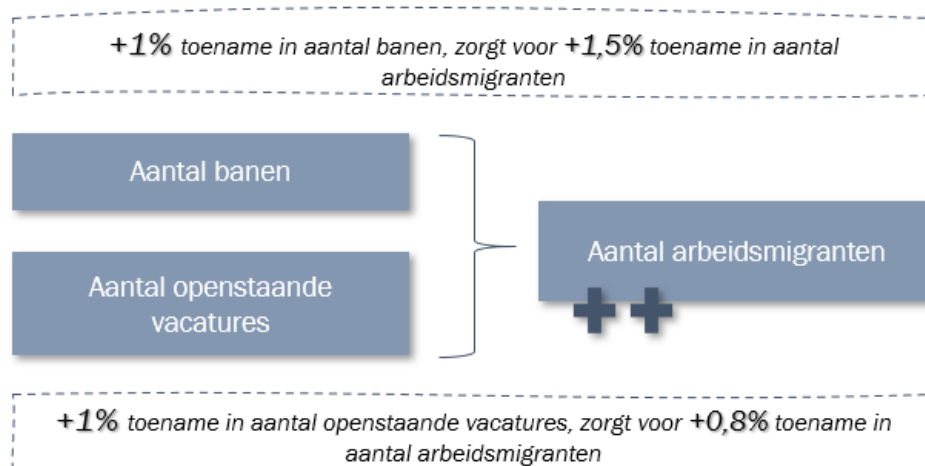
Figuur C: Aantal werklozen per vacature en het aantal arbeidsmigranten in Nederland, jaren 2010 – 2018 (index 2010 = 100)

Bron: Decisio (2020), o.b.v. CBS Microdata; CBS (2020)

Controle indicatoren in meervoudige lineaire regressieanalyse

De data over aantal banen en openstaande vacatures controleren we samen met verschillende andere indicatoren⁴ in een meervoudige lineaire regressieanalyse (zie onderstaand kader voor meer informatie). Daaruit komt een positief, statistisch significant verband tussen het aantal arbeidsmigranten en het aantal banen en openstaande vacatures. Als het aantal banen met 1 procent stijgt, neemt het aantal arbeidsmigranten toe met 1,5 procent. Stijgt het aantal openstaande vacatures met 1 procent, dan zorgt dit voor een toename in het aantal arbeidsmigranten van 0,8 procent. Deze groeicijfers vormen het uitgangspunt voor de verdere prognose.

⁴ Denk hierbij aan bevolkingssamenstelling (o.a. vergrijzingsgraad en potentiële beroepsbevolking) en de internationalisering van de regionale en nationale economie.

Toelichting lineaire regressie

Een (meervoudige) lineaire regressie is een statistische analysetechniek waarmee het mogelijk is om verbanden tussen variabelen in grote databestanden te ontdekken. Als er een significant verband bestaat, berust de correlatie niet op toeval en kunnen we dus aannemen dat het verband klopt. Daarnaast geeft een dergelijke regressieanalyse ook informatie over de sterkte van het verband.

Verwachte ontwikkeling aantal banen en openstaande vacatures

Nu we de verhouding weten tussen het aantal banen, openstaande vacatures en arbeidsmigranten, kunnen we dit gebruiken als belangrijk uitgangspunt in prognoses, maar dan moeten we nog wel weten hoe het aantal banen en het aantal openstaande vacatures zich naar de toekomst toe gaat ontwikkelen.

Verwachte ontwikkeling aantal banen

Het Centraal Planbureau (CPB) en het Planbureau voor de Leefomgeving (PBL) publiceerden in 2016 de toekomstverkenningen voor het aantal banen tot 2030 op COROP-niveau (zie tabel A). Voor de provincie Utrecht gaan we uit van een gemiddelde jaarlijkse groei van -0,15 procent in WLO Laag en 0,39 procent in WLO Hoog.

Tabel A: Verwachte jaarlijkse economische groei en aantal banen in WLO Laag en Hoog, tot 2030

COROP	WLO Laag		WLO Hoog	
	Aantal banen 2030 (x 1.000)	Jaarlijkse groei	Aantal banen in 2030 (x 1.000)	Jaarlijkse groei
Utrecht	641	0,03%	728	0,48%
Totaal Nederland	7.564	0,0%	8.249	0,5%

Bron: CPB (2016), WLO2015⁵

Verwachte ontwikkeling aantal openstaande vacatures

Er zijn geen prognosecijfers opgesteld of bekend over de verwachte ontwikkeling van het aantal openstaande vacatures. Daarom spiegelen we de ontwikkeling in openstaande vacatures (2018) met de ontwikkeling in bruto regionaal product (brp) in hetzelfde jaar. We spiegelen de verwachte ontwikkeling in aantal openstaande vacatures met de macro-economische prognoses van het CPB (groei van binnenland bruto product tot 2030, bron: *CBP, Macro-economische verkenningen*). Deze groei trekken we door.

Prognoses op basis van drie verschillende groeiscenario's

De indicatoren (aantal banen en openstaande vacatures) uit de regressieanalyse en verwachte baanontwikkeling gebruiken we om de verwachte toekomstige groei van het aantal arbeidsmigranten tot 2030 door te rekenen. Daarbij hanteren we drie verschillende groeiscenario's. In de provincie Utrecht doen we dit aan de hand van:

- **Scenario WLO Laag:** dit scenario is gebaseerd op de verwachte regionale baanontwikkeling zoals in WLO Laag.
- **Scenario WLO Hoog:** dit scenario is gebaseerd op de verwachte regionale baanontwikkeling zoals in WLO Hoog.
- **Scenario Covid-19:** dit scenario is gebaseerd op de verwachte regionale baanontwikkeling zoals in WLO geschetst in combinatie met de verwachte impact van de pandemie.

⁵ De studie 'Nederland in 2030-2050: twee referentiescenario's – Toekomstverkenning Welvaart en Leefomgeving', kortweg WLO, is de basis voor veel beleidsbeslissingen op het gebied van de fysieke leefomgeving in Nederland.